

Utjecaj PDV-a na dohodak građana u odabranim zemljama članicama EU

Valić, Ivana

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:044063>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-19**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković“

IVANA VALIĆ

**UTJECAJ POREZA NA DODANU VRIJEDNOST NA DOHODAK GRAĐANA U
ODABRANIM ZEMLJAMA ČLANICAMA EUROPSKE UNIJE**

DIPLOMSKI RAD

Pula, 2017.

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković“

**UTJECAJ POREZA NA DODANU VRIJEDNOST NA DOHODAK GRAĐANA U
ODABRANIM ZEMLJAMA ČLANICAMA EUROPSKE UNIJE**

DIPLOMSKI RAD

Kolegij: Komparativni fiskalni sustavi

Mentor: Prof. dr. sc. Sandra Krtalić

Student: Ivana Valić

Matični broj: 404-ED

Pula, rujan 2017.

KAZALO

1	UVOD.....	1
2	RAZVOJ POREZA NA PROMET	2
2.1	<i>Opći porez na promet – pojam i karakteristike</i>	3
2.1.1	Oblici općeg poreza na promet	4
2.1.2	Jednofazni porez na promet.....	4
2.1.3	Bruto višefazni i svefazni porez na promet	5
2.1.4	Neto višefazni i svefazni porez na promet ili porez na dodanu vrijednost	7
2.2	<i>Razvitak poreza na dodanu vrijednost</i>	7
2.2.1	Osnovne karakteristike poreza na dodanu vrijednost	8
2.2.2	Metode utvrđivanja dodane vrijednosti.....	9
2.2.3	Oblici poreza na dodanu vrijednost.....	10
2.2.4	Načela poreza na dodanu vrijednost.....	11
2.2.5	Mjesto oporezivanja	12
2.2.6	Stope PDV-a.....	12
2.3	<i>Direktive Vijeća Europske unije</i>	17
3	KOMPARATIVNI PRIKAZ POREZA NA DODANU VRIJEDNOST U ZEMLJAMA EUROPSKE UNIJE	20
3.1	<i>Financijski učinci PDV-a</i>	37
4	UTJECAJ POREZA NA DODANU VRIJEDNOST NA DOHODAK GRAĐANA EUROPSKE UNIJE	43
4.1	<i>Analiza promjena stopa PDV-a u Danskoj</i>	59
4.2	<i>Analiza promjena stopa PDV-a u Austriji</i>	63
4.3	<i>Analiza promjena stopa PDV-a u Portugalu</i>	67
4.4	<i>Analiza promjena stopa PDV-a u Sloveniji</i>	71
4.5	<i>Analiza promjena stopa PDV-a u Hrvatskoj</i>	75
4.6	<i>Komparacija analiziranih zemalja</i>	79
5	ZAKLJUČAK	84
	LITERATURA	86
	Popis tablica	90
	Sažetak.....	93
	Summary	94

1 UVOD

Porez na dodanu vrijednost (u daljnjem tekstu PDV) oblik je poreza koji je prikriiven u cijenama dobara i usluga na tržištu, stoga građani često nisu svjesni njegovog utjecaja na njihov dohodak. Više pažnje pridaju porezu na dohodak koji im je na platnim listama iskazan u apsolutnim vrijednostima, dok s druge strane nemaju predodžbu koliki dio svoje plaće odlazi na PDV prilikom svake kupnje koju učine. U ovom radu utvrdit ćemo koliki udio plaće građani Europske unije (u daljnjem tekstu EU) izdvajaju za PDV. Pri analizi utjecaja stopa PDV-a na dohodak građana bit će korišteni statistički izvori na godišnjoj razini. Najveću pažnju obratit će se na izdatke za potrošnju i prosječne plaće građana koje će se rasporediti na skupine proizvoda na koje se izdaci i odnose. To će biti napravljeno sa svrhom utvrđivanja na koje skupine proizvoda građani troše najveći dio svog dohotka.

Iako je težnja Europske unije u sve većem ujedinenju njenih politika, pa tako i fiskalne politike, ona nije jedinstvena. Stoga zemlje članice EU-a unatoč zajedničkim smjernicama imaju različite stope PDV-a kojima oporezuju promet. Cilj ovoga rada je utvrditi razliku utjecaja PDV-a među članicama EU.

U prvom poglavlju prikazan je razvoj poreza na promet kroz njegove oblike, nakon čega slijedi prikaz razvitka poreza na dodanu vrijednost te njegovih karakteristika. U sljedećem poglavlju prikazana je komparacija PDV-a u zemljama Europske unije uzimajući u obzir kada je pojedina zemlja uvela PDV, te razlike u poimanju predmeta oporezivanja, poreznog obveznika te količina i visine stopa PDV-a. U četvrtom poglavlju analiziramo utjecaj stopa PDV-a na dohodak građana u odabranim zemljama EU-a. Prilikom analize utjecaja koristit ćemo se prosječnim neto plaćama bračnog para sa dvoje djece. Također, analizu ćemo izvršiti za dvije članice EU-a koje nisu mijenjale stope PDV-a, dvije članice koje su često mijenjale stope, te Hrvatsku. Osim prije navedenih točaka rad se sastoji i od uvoda, zaključka, literature, popisa tablica, popisa grafikona i sažetka.

Prilikom istraživanja korištene su sljedeće znanstveno-istraživačke metode: deduktivna metoda, metoda analize, deskripcije, apstrakcije, komparativna metoda, metoda kompilacije, metoda dokazivanja, metoda uzorka te matematička metoda.

2 RAZVOJ POREZA NA PROMET

Oporezivanje prometa poznavale su već i stare civilizacije. Postoje podatci o tome koji sežu u V. stoljeće prije Krista sa područja Grčke i Egipta. Porez na promet se najprije javio kao pojedinačni porez na promet. Njegova primjena bila je ograničena na oporezivanje pojedinih predmeta u prometu. Dok su pojedinačni porezi na promet našli svoju primjenu više stoljeća prije Krista, oporezivanje prometa velikog broja proizvoda jednim općim porezom na promet prvi je puta primijenjeno u Španjolskoj 1394. godine. Prvi opći porez na promet koji je korišten u Španjolskoj nazivan je *alkabala*, a u stručnoj literaturi spominje se kao školski primjer loše vođenih državnih financija. Razlog tome je što je *alkabala* imala vrlo visoku poreznu stopu što je uzrokovalo veliko poskupljenje oporezivanih proizvoda, nepovoljno je utjecalo na konkurentsku sposobnost španjolskih proizvoda, dovelo do povećanja uvoza jeftinih stranih proizvoda, te u konačnici izazvalo gašenje proizvodnje mnogih proizvoda u Španjolskoj, ali i u njezinim kolonijama (Jelčić Ba, 1997). Mnogi autori poput Adama Smitha *alkabalu* smatraju jednim od razloga propasti ekonomske i vojne moći Španjolske kao svjetske velesile. Unatoč evidentno lošim ekonomskim i socijalnim učincima, *akabala* je uklonjena iz španjolskog poreznog sustava tek 1819. godine. Možemo istaknuti ako se sagleda s današnjeg stajališta da je *akabala* bila svojevrsan poseban porez na promet. Opći porez na promet svoju je „renesansu“ doživio u vrijeme Prvog svjetskog rata. Države su uvele poreze kako bi prikupile sredstva za vođenje rata. 1916. godine Njemačka, a 1917. godine Francuska u svoje porezne sustave uvode opći porez na promet. Nakon završetka rata i mnoge druge države uključuju opći porez na promet u svoje porezne sustave, kako bi i njegovom primjenom namaknule potrebna sredstva za uklanjanje posljedica ratnog razaranja. Kod općeg poreza na promet lako se može uočiti da je ostao članom poreznih sustava zemalja koje su ga uvele i nakon što su nestali razlozi kojima se opravdavalo njegovo uključivanje u porezni sustav, kao što su priprema za rat, troškovi rata ili uklanjanje njegovih posljedica. Za opći porez na promet može se reći da nema karakter „ratnog“ poreza ili „kriznog“ poreza, nego da je postao jedan od tri najvažnija javna prihoda suvremenih država (Jelčić Ba, Jelčić Bo, 1998).

2.1 Opći porez na promet – pojam i karakteristike

Opći porez na promet najznačajniji je član poreznog sustava gotovo svih suvremenih država, te glavni reprezentant posrednih poreza. O općem porezu na promet radi se onda, kada se oporezuje promet svih ili najvećeg broja proizvoda i usluga u prometu. Uz opći, postoje i pojedinačni porezi na promet (akcize, nazivaju se i trošarinama), o kojima je riječ onda kad se oporezuje promet samo jednog proizvoda ili nekoliko istovrsnih proizvoda. Kod općeg poreza na promet povod za oporezivanje je promet odnosno potrošnja, a objekt oporezivanja su proizvodi i usluge. Porezni obveznici ga plaćaju državi predujmljujući porez kojeg u povećanoj cijeni oporezovanih proizvoda i usluga prevladaju na krajnje potrošače tih proizvoda, koji su po intenciji zakonodavca pozvani da snose porezni teret kojeg plaćaju iz svog dohotka (Jelčić Ba, 1997). Karakteristike poreza na promet su:

- jeftinoća,
- izdašnost,
- konstantnost,
- ugodnost,
- te regresivnost kao jedan njegov nedostatak.

Porez na promet karakterizira činjenica da se osoba poreznog obveznika razlikuje od osobe koja stvarno snosi porezni teret. Drugim riječima, kod poreza na promet dolazi do prevladavanja porezne obveze. Namjena je zakonodavca da porez na promet u povećanoj cijeni oporezovanog proizvoda i usluge plaća krajnji potrošač iz svog dohotka. O tome je li prevladavanje uspješno ovisi i bit poreza na promet. Ako porez na promet nije prevladan na krajnjem potrošača, onda porez na promet gubi svoju glavnu karakteristiku kao porez na potrošnju. S druge strane, kupac kao krajnji potrošač često nije niti svjestan da plaća porez na promet jer se on plaća kroz povećanu cijenu kupljenog proizvoda, odnosno obavljene usluge (Jelčić, Lončarić – Horvat, Šimović, Arbutina, Mijatović, 2008). Ako se porez na promet prevladuje, ali se za iznos sniženog poreznog opterećenja povećaju neki drugi elementi cijene koji neutraliziraju efekt sniženja poreznih stopa, to se sniženje neće očitovati izvana u sniženoj cijeni oporezivanog proizvoda. Ali to ne znači da porez na promet nije utjecao na cijenu, jer da stopa poreza nije bila snižena, povećanje drugih elemenata cijene dovelo bi do povećanja cijena. Isto tako, ne mora se ni povećanje stopa

poreza na promet nužno odraziti na povećanje cijena oporezivanih proizvoda (Jelčić Ba, Jelčić Bo, 1998).

2.1.1 Oblici općeg poreza na promet

Opći porez na promet klasificira se prema broju prometnih faza u kojima se obavlja oporezivanje. Dijeli se na:

- jednofazni porez na promet,
- višefazni porez na promet,
- svefazni porez na promet.

2.1.2 Jednofazni porez na promet

Jednofazni porez na promet oblik je kojim se oporezuje samo jedna faza prometnog ciklusa. Obrazloženje za uvođenje tog oblika poreza na promet nalazilo se u razlozima porezno – tehničke prirode, jer nije racionalno porez na promet naplaćivati više puta, budući da to stvara teškoće poreznoj administraciji i poskupljuje je, jer se isti takav rezultat može postići na jednom mjestu, korištenjem više porezne stope. Prilikom utvrđivanja iznosa koji se želi ubrati primjenom jednofaznog poreza na promet treba voditi računa o prometnoj fazi koja će se odabrati za oporezivanje, kao i visini porezne stope. Faze u kojima se može ubirati jednofazni porez na promet su: faza proizvodnje, faza trgovine na veliko i faza trgovine na malo. Prometna faza u kojoj će se oporezivanje obaviti utječe na iznos poreza koji će se ubrati primjenom utvrđene porezne stope u određenoj fazi zato što prodajna cijena u svakoj fazi nije jednaka, a prodajna je cijena osnovica za ubiranje poreza na promet (Jelčić Ba, 1997).

2.1.3 Bruto višefazni i svefazni porez na promet

Višefazni porez na promet, kao što i sam naziv govori, je porezni oblik kojim se oporezivanje obavlja u više prometnih faza. Vrlo je sličan svefaznom porezu na promet. Višefazni porez na promet u pravilu se javlja kao bruto višefazni porez na promet. Višefazni bruto porez na promet sa sobom nosi sve nedostatke vezane uz činjenicu da je kod njegove primjene, zbog načina utvrđivanja porezne obveze, prisutno ekonomski nepovoljno kumulativno djelovanje u užem i širem smislu. Kvantifikacija tog učinka ovisi o broju prometnih faza obuhvaćenih oporezivanjem. Porezna je osnovica kod oporezivanja primjenom višefaznog bruto poreza na promet cijena oporezivanog proizvoda u koju je uključen (i u oporezivanu fazu prevaljen) iznos poreza plaćen u prethodnoj prometnoj fazi (Jelčić Ba, 1997).

Svefazni porez na promet je onaj oblik poreza na promet kojim su obuhvaćene sve faze prometa kroz koje prolazi oporezivani proizvod. U slučaju kad se porez plaća u svakoj fazi prometnog ciklusa primjenom iste porezne stope na osnovicu koju predstavlja bruto naknada ostvarena u pojedinoj fazi prometnog ciklusa govorimo o bruto svefaznom porezu na promet. Pri tome porezno opterećenje izravno ovisi o:

- broju prometnih faza kroz koje prolazi oporezivani proizvod od proizvođača do konačnog potrošača,
- visini primijenjene porezne stope,
- veličini porezne osnovice.

Kod bruto svefaznog poreza na promet također dolazi do kumulativnog učinka. Kumulativni učinak bruto svefaznog poreza na promet pojavljuje se kao kumulativni učinak u širem i kumulativni učinak u užem smislu.

Kumulativni učinak u širem smislu sastoji se u činjenici da se porez naplaćuje primjenom iste porezne stope na prodajnu cijenu u svakoj fazi poreznog ciklusa, pa se zato porezni teret iz faze u fazu povećava i u konačnici svaljuje na potrošača. Primjer ovog efekta prikazan je na vrlo pojednostavljenom primjeru, pri čemu pretpostavljamo da neki proizvod prolazi kroz pet prometnih faza te da je u svakoj fazi primijenjena jedinstvena porezna stopa od 6%, onda je porezni teret koji će u cijeni finalnog proizvoda platiti konačni potrošač umnožak porezne stope i broja poreznih faza, to jest $5 \times 6 = 30$. Pojava kumulativnog učinka poreza na promet ne može se tako lako utvrditi i postupak izračunavanja tog učinka nije ni izdaleka tako

jednostavan kako se to na prvi pogled može zaključiti. Stvarna porezna stopa, sa samim tim i visina poreznog opterećenja, ne može se utvrditi samo množenjem visine porezne stope s brojem faza kroz koje je oporezovani predmet prošao. Postupak izračunavanja poreznog opterećenja bruto poreza kod svefaznog oporezivanja mnogo je složeniji. Poteškoće koje se pojavljuju pri utvrđivanju visine kumulativnog učinka često su nerješive, jer je nemoguće točno utvrditi visinu stvarno plaćenog poreza (Jelčić Ba, 1988).

Kumulativni učinak u užem smislu manifestira se kao plaćanje poreza na već plaćeni porez, jer se za osnovicu obračunavanja svefaznog bruto poreza na promet uzima cijena u fazi koja se oporezuje. Pojednostavljeni primjer kumulativnog učinka u užem smislu bio bi: ako je jedinstvena porezna stopa u svakoj prometnoj fazi 50%, a cijena (dakle osnovica) oporezovanog proizvoda u jednoj fazi bila je 100 novčanih jedinica ($100 + 50$). U ovoj prometnoj fazi pretpostavimo da je proizvod dobio neku novu vrijednost koja se može izraziti sa 50 novčanih jedinica, pa će sada osnovica (naime cijena proizvoda) iznositi 200 novčanih jedinica (jer se iznosu od 150 novčanih jedinica iz prethodne faze dodaje u ovoj fazi dobivena vrijednost od 50 novčanih jedinica). Međutim, sada se oporezuje upravo i onaj iznos koji predstavlja već plaćeni porez u prethodnoj fazi (to jest i na 50 novčanih jedinica poreza koje se uključuju u poreznu osnovicu promatrane faze oporezivanja) (Jelčić Ba, 1988).

Kod bruto svefaznog i bruto višefaznog poreza na promet broj oporezivanih faza utječe na iznos plaćenog poreza, kao i na visinu poreznog opterećenja. Očigledno je da se porezno opterećenje u pojedinoj fazi prometa ne može izračunati tako da se broj oporezivanih faza pomnoži s visinom porezne stope. Postupak je dakako složeniji. Međutim, dok je još relativno lako utvrditi stvarno porezno opterećenje za jedan proizvod jednog proizvođača, to nije slučaj ako želimo to učiniti za isti ili sličan proizvod različitih proizvođača. Taj bi postupak izračunavanja bio gotovo nemoguć ako bi se htjelo izračunati stvarno opterećenje svih oporezivanih proizvoda, neovisno o tome tko ih je proizveo.

2.1.4 Neto višefazni i svefazni porez na promet ili porez na dodanu vrijednost

Porez na dodanu vrijednost porezni je oblik kojim se oporezuje vrijednost što ju je proizvođač dodao na cijenu kupljenog/prodanog proizvoda odnosno usluge. Porezna osnovica ovog poreznog oblika je razlika između kupovne i prodajne cijene. Tim se porezom oporezuju sve prometne faze na putu robe od proizvođača do krajnjeg potrošača. Porez na dodanu vrijednost jedan je od oblika poreza na promet. Za razliku od bruto svefaznog i bruto višefaznog poreza na promet, porez na dodanu vrijednost je neto porez na promet, to jest porezni oblik kojim se oporezuju sve faze prometnog ciklusa i to tako da se oporezuje samo dodana vrijednost u svakoj od faza oporezivanja. Uzimanjem za poreznu osnovicu samo dodane vrijednosti u fazi prometnog ciklusa koja se oporezuje, ne dolazi do pojave kumulativnih učinaka (Jelčić Ba, Jelčić Bo, 1998).

2.2 Razvitak poreza na dodanu vrijednost

Nedostatci primjene bruto poreza na promet doveli su do pojave ideje odnosno do isticanja zahtjeva za uvođenjem oblika poreza na promet koji bi bilo lišen kumulativnih učinaka. U financijskoj literaturi se godine 1918. i 1919. spominju kao godine kada je prvi puta iznesena ideja o zamjeni bruto poreza na promet s neto porezom na promet. U literaturi ne postoji suglasnost ni o tome tko je autor ideje o oporezivanju prometa porezom na dodanu vrijednost. Najčešće se ideja o porezu na dodanu vrijednost veže uz ime Njemačkog poslovnog čovjeka F. Von Siemensa i Američkog profesora T. S. Adamsa. Ideja o oporezivanju prometa primjenom poreza na dodanu vrijednost prvi je put realizirana u poreznom sustavu Turske 1926. godine. No pri tome oporezivanje dodane vrijednosti, u slučaju Turske, ali kasnije i drugih zemalja, bilo je ograničeno samo na fazu proizvodnje. Nakon osnivanja Europske ekonomske zajednice 1957. godine, njezine su članice dogovorile uvođenje zajedničkih fiskalnih politika, a pri tome i zamjenu prijašnjih oblika poreza na promet, porezom na dodanu vrijednost. Danska je bila prva država koja je 1967. usvojila cjelovit sustav oporezivanja prometa primjenom poreza na dodanu vrijednost. Nakon

nje to su učinile zemlje Europske ekonomske zajednice¹ te ostale zemlje svijeta. Uvid u porezne sustave država koje su prešle na oporezivanje prometa primjenom poreza na dodanu vrijednost upućuje na činjenicu da taj oblik poreza na promet nije rezerviran samo za industrijski razvijene zemlje, države s razvijenim tržišnim gospodarstvom ili pak za države koje su članice nekih ekonomskih zajednica. Porez na dodanu vrijednost primjenjuje se u zemljama u razvoju, u državama s planskim gospodarstvom kao i u državama izvan nekih integracijskih cjelina. Taj porez su preuzele i države koje na njegovo uvođenje nisu bile ni motivirane ni prisiljene zbog potrebe da eliminiraju negativne učinke bruto poreza na promet.

2.2.1 Osnovne karakteristike poreza na dodanu vrijednost

Porez na dodanu vrijednost je, kao što je ranije navedeno, jedan od oblika poreza na promet koji je zamijenio prijašnji kumulativni porez na promet. Nedostaci bruto svefaznog poreza na promet, posebno njegov kumulativni učinak u širem i užem smislu te negativnosti koje je taj kumulativni učinak imao na neprihvatljive koncentracije u gospodarstvu, bili su glavni razlozi da se on zamijeni s neto svefaznim porezom na promet, odnosno porezom na dodanu vrijednost (Jelčić, Lončarić – Horvat, Šimović, Arbutina, Mijatović, 2008). Porez na dodanu vrijednost je uz mnoge komplimente naišao na nemali broj kritika, pa se tako stvorilo stajalište kako je to težak i opasan porez te kako je njegova primjena povezana s izvanrednim teškoćama. No sigurno je kako je uvođenje svakog novog poreza povezano s nemalim teškoćama. Teškoće zamjene prijašnjeg oblika poreza novim manje su ako su pripremljene odnosno poduzete sve mjere koje će pridonijeti njegovoj uspješnoj primjeni. Trebaju se riješiti problemi takozvane porezne tehnike (jasno i nedvosmisleno utvrđivanje poreznog objekta, poreznog obveznika, porezne osnovice, poreznih oslobođenja, vremena naplate, mjesta ubiranja poreza i drugo) kao i pravodobna edukacija svih sudionika u poslovima utvrđivanja porezne obveze, naplate poreza i kontrole ubiranja tog poreza. Pri oporezivanju prometa primjenom poreza na dodanu vrijednost za osnovicu oporezivanja u oporezivanoj fazi uzima se samo vrijednost stvorena u toj fazi prometa. Ako, na primjer, poduzeće A uopće ne

¹ Osnovana 1957. godine u Rimu. Države osnivači su Belgija, Francuska, Nizozemska, Njemačka, Luksemburg i Italija.

kupuje materijalne „inpute“ nego angažira samo radnu snagu i tako ostvari dodanu vrijednost od 20 novčanih jedinica, poduzeće B kupuje te outpute poduzeća A i proizvodi output vrijedan 50 jedinica, a poduzeće C koje je kupilo outpute poduzeća B proizvede robu koju proda krajnjem potrošaču za 100 novčanih jedinica, ukupna dodana vrijednost za promatrani proizvod u poduzećima A, B i C je $20 + 30 + 50 = 100$ novčanih jedinica. Ako je stopa poreza na dodanu vrijednost 20%, onda bi poduzeće A platilo na ime poreza 4 novčane jedinice, poduzeće B 6 novčanih jedinica, a poduzeće C 10 novčanih jedinica poreza. Svota od 20 novčanih jedinica dobila bi se i kada bi se oporezivala ukupna vrijednost od 100 novčanih jedinica, jer zbroj pojedinih ukupnih vrijednosti čini cijenu koju krajnji potrošač plaća za oporezivani proizvod. Zbroj poreza na dodanu vrijednost jednak je svoti poreza koju bi konačni potrošač platio kada bi se promet oporezivao samo u trgovini na malo (Jelčić Ba, Jelčić Bo, 1998). Porezom na dodanu vrijednost opterećena je svaka faza prometnog ciklusa, tako da se oporezuje samo dodana vrijednost u svakoj od prometnih faza. To se postiže tako da u poreznu osnovicu ne ulazi porez koji tereti nabavu roba i usluga, nego se porez na nabavnu vrijednost plaća na vrijednost dodanu u oporezivanoj fazi. No svaki poduzetnik mora naplatiti na neto cijenu i postotak poreza te kao pretporez odbiti onaj porez na dodanu vrijednost koji je platio u svojim nabavama. Da bi to bilo moguće, isporučitelj mora na računu koji dostavlja kupcu, navesti plaćeni porez (Jelčić Ba, 2011). Porez na dodanu vrijednost je jedan od poreza kod kojih je vrlo otežana mogućnost porezne evazije. Iako teret poreza na promet snosi krajnji korisnik oporezivanog proizvoda i usluge u prometu, porez se ubire u svakoj oporezivanoj fazi prometa. Porezni obveznik poreza na promet je različit od osobe koja iz svog dohotka plaća taj porez (Jelčić Ba, Jelčić Bo, 1998).

2.2.2 Metode utvrđivanja dodane vrijednosti

Oporezivanje dodane vrijednosti vrši se direktnim ili indirektnim oporezivanjem dodane vrijednosti. Pri direktnom oporezivanju dodane vrijednosti primjenjuju se dva postupka izračunavanja dodane vrijednosti, a to su metoda zbrajanja i metoda odbitka. Kod metode zbrajanja porezna se osnovica utvrđuje tako da se zbroje svi elementi cijene u oporezivanoj fazi koji formiraju dodanu vrijednost. Kod primjene metode odbitka dodana vrijednost se izračunava tako da se oporezivana vrijednost

prometa u prethodnoj fazi prometnog ciklusa odbija od ukupne vrijednosti prometa u fazi oporezivanja. Pri indirektnom oporezivanju dodana vrijednosti se ne utvrđuje neposredno, nego se porezna obveza izračunava tako da se vrijednost poreza na dodanu vrijednost plaćenog u nabavkama („inputima“) odbije od poreza na dodanu vrijednost koji se treba platiti u vrijednosti prodaje (outputa) (Jelčić, Lončarić – Horvat, Šimović, Arbutina, Mijatović, 2008). Kod primjene obje metode kao rezultat dobijemo jednako porezno opterećenje. Dakle računski rezultati su isti bilo da se od bruto prometa u fazi oporezivanja odbija promet u prethodnoj fazi, pa se na tako utvrđenu poreznu osnovicu primijeni propisana porezna stopa, bilo da se provodi oporezivanje ukupnog prometa, obavljenog do faze oporezivanja, pa se od tako dobivenog poreznog opterećenja odbije plaćeni porez u prethodnoj fazi (Kesner - Škreb, 1996).

2.2.3 Oblici poreza na dodanu vrijednost

Do problema pri oporezivanju prometa primjenom poreza na dodanu vrijednost dolazi kod tretmana osnovnih sredstava, odnosno da li će se i u kojoj mjeri poreznom obvezniku odbiti od porezne osnovice svota utrošena za izgradnju poslovnih zgrada kao i nabavu novih strojeva, vozila, namještaja, odnosno investicijske opreme. Prema elementima koji se uzimaju u obzir pri utvrđivanju dodane vrijednosti razlikujemo tri oblika poreza na dodanu vrijednost:

1. porez na bruto dodanu vrijednost (proizvodni oblik),
2. dohodovni oblik poreza na dodanu vrijednost,
3. potrošni oblik poreza na dodanu vrijednost.

Kod primjene *poreza na bruto dodanu vrijednost* od porezne se osnovice ne odbija svota utrošena za nabavu osnovnih sredstava kao ni amortizacija. Odnosno, u poreznu osnovicu kod primjene tog oblika poreza na dodanu vrijednost ulaze bruto investicije.

Pri *dohodovnom obliku poreza na dodanu vrijednost* prilikom plaćanja poreza od porezne osnovice se ne može odbiti svota utrošena za nabavu osnovnih sredstava, ali se dopušta odbitak amortizacije za godinu u kojoj se obavlja oporezivanje.

Za razliku od prethodnog oblika *potrošni oblik poreza na dodanu vrijednost* prilikom oporezivanja izuzima bruto investicije, to jest odbija cjelokupnu svotu

utrošenu za nabavu osnovnih sredstava u godini u kojoj je obavljena investicija. Danas se oporezivanje prometa primjenom neto poreza na promet uglavnom obavlja potrošnim oblikom poreza na dodanu vrijednost.

2.2.4 Načela poreza na dodanu vrijednost

Načela PDV-a vezuju se uz određivanje oporezivanja dobara koja ulaze u međunarodnu razmjenu. Takva se dobra mogu oporezivati na temelju dva načela:

- načelo porijekla – ako se dobro oporezuje u zemlji u kojoj je proizvedeno, smatra se da je oporezovano prema načelu porijekla. Odnosno, PDV se primjenjuje prema načelu porijekla kada se oporezuju sva dobra proizvedena u nekoj zemlji, bez obzira troše li se u toj zemlji ili se kasnije izvoze (Kesner – Škreb, 1996). Prema ovom načelu se ne oporezuju dobra koja se u zemlju uvoze, i u njoj prodaju i konačno utroše. Prema ovom načelu PDV-om se oporezuje vrijednost koja je stvorena u zemlji.
- načelo odredišta – pri ovom načelu dobro se oporezuje u mjestu gdje se konačno troši. Prema ovom načelu oporezuje se ukupna dodana vrijednost, i to kako ona dodana u zemlji, tako i ona dodana u inozemstvu. Tako se PDV-om oporezuju sva dobra koja se konačno troše u zemlji, bez obzira na mjesto njihove proizvodnje, odnosno bez obzira jesu li uvezena ili su proizvedena u zemlji (Kesner – Škreb, 1996).

U gotovo svim zemljama koje koriste PDV u primjeni je načelo odredišta, pri tome na robu koja prolazi kroz više država do konačnog odredišta ne oporezuje se PDV u svakoj pojedinoj državi, već samo u posljednjoj. S aktivnošću prijevoza na teritoriju određene države članice treba postupati kao s prijevozom robe unutar Zajednice kad je on izravno povezan s aktivnošću prijevoza koji se provodi između država članica, radi pojednostavljenja ne samo načela i aranžmana za oporezivanje takvih domaćih prijevoznih usluga već i pravila koja se primjenjuju na pomoćne usluge i na usluge koje pružaju posrednici koji sudjeluju u pružanju različitih usluga (Direktiva Vijeća 2006/112/EZ).

2.2.5 Mjesto oporezivanja

Za dobra:

- mjesto na kojemu se nalaze u trenutku isporuke odnosno na koje ih isporučitelj postavi, montira, ugradi ili izgradi,
- novoizgrađene nekretnine prema mjestu gdje se nalaze.

Za usluge:

- sjedište, boravište ili prebivalište poduzetnika (ili poslovne jedinice) koji obavlja usluge,
- mjesto gdje se usluga stvarno obavlja,
- prijevoz dobara i putnika oporezuje se prema dionici puta na kojoj se obavlja (prijevoz dobara koja se izvoze oslobođen je plaćanja PDV-a),
- u svezi s nekretninama to je mjesto gdje se nekretnina nalazi,
- prema sjedištu primatelja usluge za bankarske i financijske usluge te usluge osiguranja, uključujući reosiguranje i zastupnike u osiguranju, uz iznimku iznajmljivanja sefova, omogućivanje pristupa sustavu za distribuciju prirodnog plina ili električne energije i prijevoza ili prijenosa putem tih sustava te obavljanje drugih usluga koje su izravno povezane s tim, telekomunikacijske usluge, usluge radijskog i televizijskog emitiranja, elektronički obavljene usluge.

2.2.6 Stope PDV-a

Porezna stopa označuje veličinu poreznog tereta u odnosu prema poreznoj osnovici. Porezna stopa najčešće se utvrđuje u postotku. Iznimno se porezno opterećenje utvrđuje u apsolutnim iznosu (Jelčić, Lončarić – Horvat, Šimović, Arbutina, Mijatović, 2008). Iako porez na dodanu vrijednost karakterizira relativno malen broj poreznih stopa, ipak je njihov broj i visina jedan od središnjih problema poreza na dodanu vrijednost. Kad se govori o relativno malom broju poreznih stopa poreza na dodanu vrijednost, pri tome se misli na usporedbu s bruto svefaznim i jednofaznim porezom na promet u primjeni kojeg se susretalo i po nekoliko desetaka poreznih stopa. Kod primjene poreza na dodanu vrijednost susreće se u praksi, na

jednoj strani, jednostopni sustav poreza na dodanu vrijednost te na drugoj strani višestopni sustav poreza na dodanu vrijednost u kojima se najčešće primjenjuju dvije ili tri stope, uz primjenu takozvane nulte porezne stope. Korištenje jedne stope dovodi u pitanje regresivnost PDV-a. Stoga neki stručnjaci, političari, mediji i građani smatraju kako je sustav PDV-a s jednom stopom regresivan, to jest kako on relativno više opterećuje siromašne koji veći dio svojeg dohotka troše, a manji štede. Kao lijek za ublažavanje regresivnog djelovanja PDV-a gotovo se uvijek predlaže uvođenje većeg broja stopa (barem dvije) ili čak uvođenje nulte stope za osnovne životne potreštine. S druge strane javljaju se i predstavnici nekih gospodarskih grana smatrajući kako je njihov opstanak ugrožen primjenom jedne visoke stope PDV-a, te traže uvođenje niže stope (Kesner – Škreb, 1999). Osim toga, kada se govori o regresivnosti PDV-a, ne treba zaboraviti da postoje i drugi porezni oblici koji također različito oporezuju dohotke pojedinaca. Za razliku od PDV – a, neki od tih poreznih oblika, na primjer porez na dohodak ili trošarine, imaju obilježja progresivnosti, pa se i oni moraju uzeti u obzir prilikom promatranja utjecaja poreza na pojedine dohodovne kategorije stanovništva (Kesner – Škreb, 1999). U nastavku možemo vidjeti tablicu sa argumentima za jednu ili više stopa.

Tablica 1 Argumenti za jednu ili više stopa

Argumenti za više stopa	Argumenti za jednu stopu
<p>Regresivnost jednostopnog sustava uzrokuje nepovoljne socijalne učinke. U dohotku građana nižih primanja potrošnja osnovnih prehrambenih proizvoda ima daleko veći udio te oni snose veći porezni teret od građana s višim primanjima.</p>	<p>PDV ima određena obilježja regresivnosti, no regresivnost valja ispravljati socijalnim transferima ili progresivnim djelovanjem ostalih poreza. Uvođenjem sniženih stopa na neke proizvode pomaže se i građanima s višim primanjima.</p>
<p>Određenim ključnim sektorima radi ekonomskog rasta i povećanja konkurentnosti prihvatljivo je dopustiti snižene stope za određene proizvode ili usluge.</p>	<p>Više poreznih stopa iskrivljuje odluke potrošača i proizvođača te se gubi obilježje neutralnosti. Jačaju pritisci pojedinih gospodarskih grana te socijalnih, razvojnih, regionalnih, demografskih i sličnih politika, čime se otvaranju vrata korupciji i obiranju kako bi se za određene proizvode priskrbio povlašteni porezni položaj.</p>
<p>Višestopni sustavi postoje gotovo u zemljama EU.</p>	<p>EU teži smanjenju broja stopa te se preporučuje opća stopa i najviše do dvije snižene stope. Od 1970-ih postignut je određeni pomak u smanjivanju broja stopa. Danas još postoje brojna odstupanja, posebice u starim članicama, ali složen postupak usklađivanja još uvijek traje, do uspostave budućega konačnog sustava.</p>
<p>Troškovi oporezivanja ne ovise samo o broju stopa, pa taj tehnički aspekt ne bi trebao utjecati na odluku o broju stopa i na poreznu politiku. Primjena više stopa sama po sebi neće bitno utjecati na poreznu evaziju.</p>	<p>Brojna istraživanja nedvojbeno su dokazala kako veći broj stopa uzrokuje veće troškove oporezivanja. Jasno određivanje proizvoda na koje se primjenjuju različite stopa nameće poreznoj upravi veći opseg poslova, a zahtjevnija je i kontrola primjene i ubiranje poreza. Pritom se otvaraju i veće mogućnosti za poreznu evaziju.</p>
<p>Gubitak prihoda uvođenjem sniženih ili nultih stopa mogao bi biti ublažen povećanom potrošnjom ili povećanjem nekih drugih poreza (npr. trošarina).</p>	<p>Uvođenjem složenih stopa gube se proračunski prihodi. Stoga bi nositelji fiskalne politike trebali jasno navesti izvore iz kojih će se nadoknaditi gubitak, odnosno razmotriti mogućnosti smanjenja opsega javne potrošnje.</p>

Izvor: Kuliš (2007)

Osim argumenata navedenih u tablici valja istaknuti problem definiranja oporezivih proizvoda u slučaju uvođenja više stopa. Primjerice ako se voće oporezuje sniženom stopom, smatra li se pod voćem samo svježe voće ili i ono smrznuto, konzervirano, ili čak tropsko za koje znamo da ga više kupuju bogati. Iz tog razloga uvođenje više stopa zahtijeva stručnu i brojniju poreznu administraciju kako bi se kvalitetno odredile skupine oporezivih proizvoda. Dakle, uvođenje više stopa komplicira i poskupljuje poreznu administraciju u usporedbi sa sustavom s jednom stopom. No u konačnici se pokazuje isplativost korištenja obilnije administracije jer pri nejasnom definiranju proizvoda otvaraju se vrata poreznoj evaziji.

U financijskoj teoriji i praksi najčešće se susreće sljedeća sistematizacija poreznih stopa kod višestopnog sustava poreza na dodanu vrijednost:

1. standardna ili opća stopa,
2. povlaštena ili snižena stopa,
3. nulta stopa,
4. super snižena stopa,
5. parking stopa,
6. geografska stopa,
7. porezno izuzeće (Direktiva Vijeća 2006/112/EZ)

Standardna ili opća stopa poreza na dodanu vrijednost je ona stopa po kojoj se oporezuje najveći broj proizvoda, to jest po standardnoj poreznoj stopi oporezuje se promet svih proizvoda i usluga na koje se ne primjenjuje snižena, super snižena ili nulta porezna stopa i na koje se ne odnose propisi o poreznim oslobođenjima.

Snižena porezna stopa niža je od standardne i u pravilu se njome oporezuje promet proizvoda bitan za životni standard (prehrambeni proizvodi, knjige, lijekovi i slično).

Nulta stopa ili porezno oslobođenje s pravom odbitka pretporeza je takva porezna stopa kod koje poduzetnik porezni obveznik plaća porez na dodanu vrijednost na svoje prodaje po nultoj stopi s tim što ima pravo da porez na dodanu vrijednost plaćen dobavljačima za svoje nabavke odbije kao pretporez (Jelčić, Lončarić – Horvat, Šimović, Arbutina, Mijatović, 2008).

Super snižena stopa je stopa niža od 5%, ali viša od 0%. Prema odredbi Direktive 92/77/EEZ države koje su imale u primjeni super sniženu stopu PDV-a 1. siječnja 1991. godine mogle su je i dalje zadržati u svom poreznom sustavu.

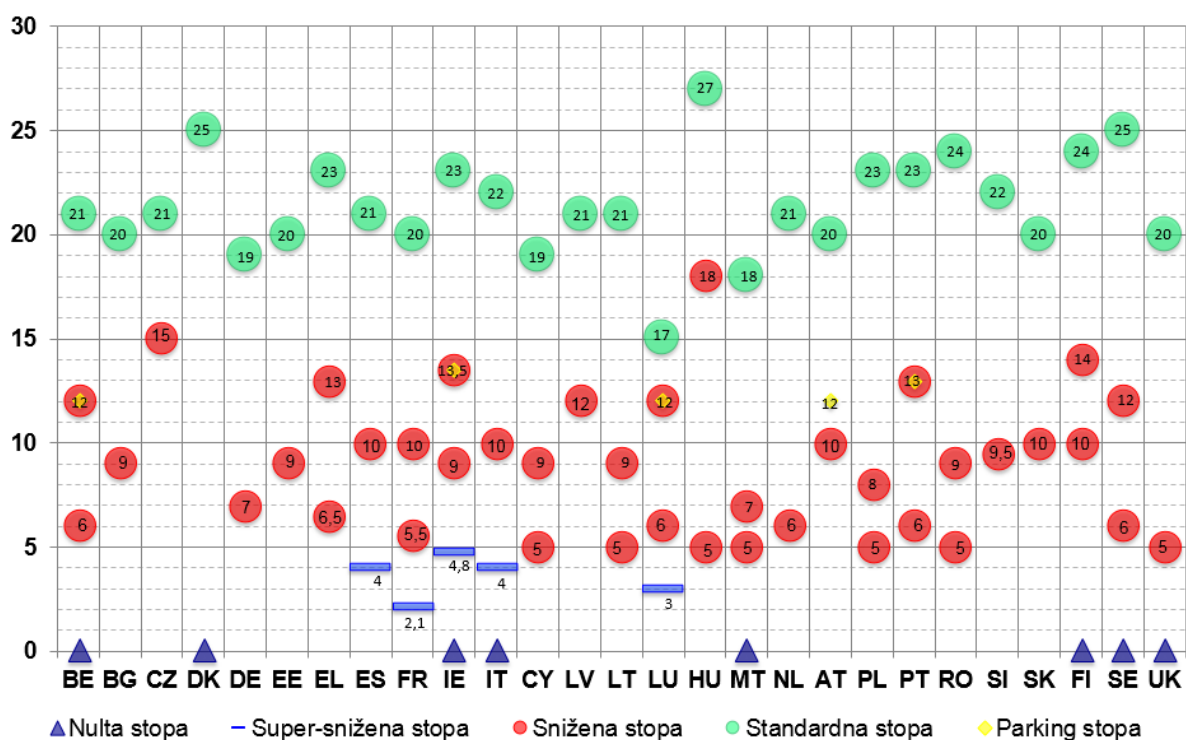
Parking stopa niža je od standardne, ali viša od snižene stope PDV-a. Zemlje članice koje su 1. siječnja 1991. godine primjenjivale sniženu stopu na proizvode i usluge koji nisu navedeni u Dodatku III 6. Direktive i koje moraju ukinuti primjenu te stope, mogu u prijelaznom razdoblju nastaviti primjenjivati sniženu stopu, s time da parking stopa ne smije biti niža od 12% (Direktiva Vijeća 2006/112/EZ).

Geografska stopa PDV-a također je niža od standardne. Koriste ju pojedine zemlje članice kako bi potaknule ekonomsku aktivnost u posebnim područjima kao što su na primjer slobodne trgovinske zone, turističke regije i udaljeni otoci.

Porezno izuzeće obuhvaća određene robe i usluge koje su u cijelosti izuzete od PDV-a jer se smatraju dobrima od posebnoga općeg interesa (škole, bolnice, muzeji). Roba i usluge koje se proizvode unutar ovih industrija u praksi nisu bez PDV-a, jer trgovci plaćaju PDV, ali nemaju pravo na povrat PDV-a. U tom smislu postoji skriveni PDV, a tretman PDV-om stoga je manje osjetan no u slučaju nulte stope.

U narednom grafikonu prikazane su standardne, snižene, super snižene, parking i nulte stope PDV-a u zemljama članicama EU u 2016. godini, pri čemu vidimo da najviše članica u svom fiskalnom sustavu koristi samo standardnu i sniženu stopu, no broj stopa ovisi od države do države. Irska je jedina članica koja u svom fiskalnom sustavu ima svih pet prikazanih stopa PDV-a.

Grafikon 1 Standardne, snižene, super snižene, parking i nulte stope PDV-a u zemljama članicama EU u 2016. godini

Izvor: VAT Rates Applied in the Member States of the European Union 2016, European Commission

2.3 Direktive Vijeća Europske unije

Europska unija donijela je nekoliko posebnih smjernica (direktiva) o harmonizaciji pojedinih poreza, te je postignut određeni minimum usklađivanja poreznih sustava. Tako je postignuta djelomična harmonizacija izravnih poreza, a nadalje se otišlo u harmonizaciji sustava neizravnih poreza, to jest PDV-a i trošarina. Pravna osnova za usklađivanje neizravnog oporezivanja definirana je u člancima 90. do 93. Ugovora o EU. Njima se zabranjuje porezna diskriminacija koja bi izravno ili neizravno pogodovala nacionalnim proizvodima na štetu proizvoda iz drugih država članica, te se poziva na harmonizaciju poreza na promet, trošarina i drugih neizravnih poreza. Ciljevi na tom području postignuti su relativno brzo, pa su već u 1970-ima u državama članicama višefazni porez na promet koji nisu osiguravali poreznu neutralnost zamijenili porezom na dodanu vrijednost (Kesner-Škreb 2007). Šesta smjernica kojoj je cilj bio određivanje zajedničke porezne osnovice, prihvaćena je u

Vijeću ministara 1977. godine. Ona je postala osnovnom smjernicom za harmonizaciju sustava PDV-a između članica.

Direktiva Vijeća Europske unije iz 2006. godine utvrđuje zajednički sustav poreza na dodanu vrijednost zemalja članica Europske unije. Sve države članice moraju uskladiti svoje porezne sustave sa Direktivom Europske unije stoga je i Hrvatska prilikom postupka pristupanja Europskoj uniji morala uskladiti svoje zakonodavstvo prema Direktivi. Direktiva 2006 više je puta mijenjana i dopunjavana, pri čemu se osobito ističe Direktiva Vijeća 2008/8/EZ čije se izmjene u najvećem dijelu odnose na mjesto oporezivanja usluga i na odredbe o podacima i rokovima za podnošenje zbirnih prijava u vezi s isporukama dobara i usluga na zajedničkom tržištu Europske unije. Znatnije izmjene donosi i Direktiva Vijeća 2010/45/EU što propisuje odredbe o izdavanju računa (Kalčić, 2013.).

Sustavom PDV-a postiže se najviši stupanj jednostavnosti i neutralnosti kada se porez ubire na što je moguće općenitiji način i kada njegov opseg obuhvaća sve faze proizvodnje i distribucije, kao i isporuku usluga. Stoga je donošenje zajedničkog sustava koji se također primjenjuje na maloprodaju u interesu unutarnjeg tržišta i država članica. Zajednički sustav PDV-a trebao bi, čak i u slučaju kada njegove stope i sustav izuzeća nisu u potpunosti usklađeni, dovesti do neutralnosti u području tržišnog natjecanja, na način da na teritoriju svih država članica slične robe i usluge nose isto porezno opterećenje, bez obzira na duljinu poreznog i distributivnog lanca.

Direktiva definira sve stavke povezane sa obračunom i ubiranjem PDV-a, a to su:

- Predmet i područje primjene,
- Porezni obveznici,
- Oporezive transakcije i njihovo mjesto,
- Obveza obračuna PDV-a,
- Oporezivi iznos,
- Stope,
- Izuzeća,
- Odbici,
- Obveze poreznih obveznika i određenih osoba koje nisu porezni obveznici,
- Posebne odredbe, te
- Odstupanja.

Standardna stopa PDV-a koja se primjenjuje u pojedinim državama članicama, u kombinaciji s mehanizmom prijelaznog sustava, osigurava funkcioniranje tog sustava

na prihvatljivoj razini. Kako bi se spriječilo da razlike standardnih stopa PDV-a koje primjenjuju države članice ne dovedu do strukturalne neravnoteže u Europskoj uniji i narušavanja tržišnog natjecanja u pojedinim sektorima djelatnosti, potrebno je definirati minimalnu standardnu stopu PDV-a od 15%, podložno reviziji. Radi očuvanja neutralnosti PDV-a, stope koje primjenjuju države članice moraju u pravilu omogućavati odbitak PDV-a primijenjenog u prethodnoj fazi. Ako se želi izbjeći narušavanje tržišnog natjecanja, ukidanje fiskalnih kontrola na granicama podrazumijeva ne samo jednostavnu osnovicu za razrez poreza već i dovoljnu razinu usklađenja među državama članicama u pogledu broja i razina poreznih stopa. Stoga Direktiva glede poreznih stopa definira:

- Primjenu stopa,
- Strukturu i razinu stopa,
- Standardnu stopu,
- Snižene stope,
- Posebne odredbe,
- Privremene odredbe za određene radno intenzivne usluge,
- Posebne odredbe koje se primjenjuju do donošenja konačnih odredaba, te
- Privremene odredbe.

3 KOMPARATIVNI PRIKAZ POREZA NA DODANU VRIJEDNOST U ZEMLJAMA EUROPSKE UNIJE

Europska unija zajednica je 28 europskih država koje su u početku poticale samo gospodarsku suradnju. No, s vremenom stupanj ujedinjenosti se povećao. Osim gospodarske ujedinjenosti dolazi do sjedinjenja u području politike, od razvojne pomoći do zaštite okoliša, stvaranja jedinstvenog tržišta, ljudskih prava i jednakosti, pa sve do jedinstvene valute i monetarne politike. Prema prethodno navedenom vidimo da je težnja Europske unije u sve većem ujedinjenju njenih politika pa tako i fiskalne politike no ona nije jedinstvena. Stoga zemlje članice EU-a unatoč zajedničkim smjernicama imaju različite stope PDV-a kojima oporezuju promet.

Svaka od 28 država članica ima zasebnu fiskalnu politiku, te njihove vlade odlučuju o naplati poreza i utvrđivanju poreznih stopa. EU ima zadaću nadzirati nacionalne porezne propise kako bi se osiguralo da budu u skladu s određenim politikama EU-a kao što je:

- promicanje gospodarskog rasta i otvaranje radnih mjesta,
- osiguravanje slobodnog protoka roba, usluga i kapitala u EU-u (na jedinstvenom tržištu),
- osiguravanje da poduzeća u jednoj zemlji nemaju nepoštenu prednost pred konkurentima u drugoj zemlji,
- osiguravanje da se porezima ne diskriminiraju potrošači, radnici ili poduzeća iz drugih država članica EU-a (http://europa.eu/pol/tax/index_hr.htm).

Kako bi se donijele odluke od strane EU-a vezane uz porezna pitanja potrebna je jednoglasna suglasnost vlada svih država članica. Na taj se način osigurava uvažavanje interesa svake pojedine države članice.

Do sedamdesetih godina prošlog stoljeća svaka država EU-a imala je vlastiti sustav oporezivanja proizvodnje te potrošnje robe i usluga, što je otežavalo prekogranično poslovanje i narušavalo tržišno natjecanje dobavljača. Godine 1977. države EU-a dogovorile su zajednički skup poreznih pravila za robu i usluge te opći okvir poreznih stopa. To je bio početak sustava PDV-a Europske unije (Europska komisija, 2015).

Postojeća pravila o PDV-u koja se odnose na mjesto oporezivanja poprilično su složena. No Europska komisija u suradnji s državama EU-a za svu robu i usluge

želi uspostaviti sustav PDV-a utemeljen na odredištu, čime bi se osiguralo da prihode od poreza ostvaruje država kupca. Postoje razne mogućnosti za oblikovanje i provedbu tog sustava. Komisija ocjenjuje kakav bi učinak na poduzeća i države EU-a imale neke od njih. Također Europska komisija radi i na boljoj prilagodbi sustava PDV-a potrebama unutarnjeg tržišta te na postupcima pojednostavljenja kao što su dopuštanje poduzećima da upotrebljavaju zajedničke obrasce za prijavu PDV-a i mogućnost ispunjavanja svih obveza u jednoj državi (Europska komisija, 2015).

Svih 28 zemalja članica imaju u svom fiskalnom sustavu porez na promet u obliku PDV-a, no države nisu ga uvele u isto vrijeme. Uvođenje PDV-a ovisilo je o fiskalnim politikama pojedine države. Tablica u nastavku kronološki prikazuje kada su države članice uvele PDV u svoje fiskalne sustave.

U narednoj tablici možemo vidjeti kako su razvijene zemlje i one koje su među prvima postale članice EU-a prve uvele PDV. S druge strane tranzicijske su zemlje u svoje fiskalne sustave uvele PDV tek poslije 80-ih godina dvadesetog stoljeća.

Tablica 2 Kronološki prikaz uvođenja PDV-a u fiskalne sustave zemalja članica

Godina uvođenja PDV-a	Država
1954.	Francuska
1967.	Danska
1968.	Njemačka
1969.	Luksemburg Nizozemska Švedska
1971.	Belgija
1972.	Irska
1973.	Austrija Italija Ujedinjeno Kraljevstvo
1986.	Portugal Španjolska
1987.	Grčka
1988.	Mađarska
1991.	Estonija
1992.	Cipar
1993.	Češka Poljska Rumunjska Slovačka
1994.	Bugarska Finska Litva
1995.	Latvija
1998.	Hrvatska
1999.	Malta Slovenija

Izvor: Izrada autorice, prema Worldwide VAT, GST and Sales Tax Guide 2015

U nastavku ćemo usporediti i utvrditi razlike među državama članica EU glede predmeta oporezivanja, poreznog obveznika te količina i visine stopa PDV-a.

Tablica 3 Predmet oporezivanja PDV-a u državama članicama EU-a

Predmet oporezivanja	Država u kojoj se primjenjuje	Iznimke
Kupnja roba i usluga koju izvrši porezni obveznik unutar zemlje	Austrija, Belgija, Bugarska, Hrvatska, Cipar, Češka, Danska, Estonija, Finska, Francuska, Njemačka, Grčka, Mađarska, Irska, Italija, Latvija, Litva, Luksemburg, Malta, Nizozemska, Poljska, Portugal, Rumunjska, Slovačka, Slovenija, Španjolska, Švedska, Ujedinjeno Kraljevstvo	U Češkoj se uzima u obzir i prijenos nekretnina.
Kupnja roba koju izvrši porezni obveznik između svoje države i neke druge države članice	Austrija, Belgija, Bugarska, Hrvatska, Cipar, Češka, Danska, Estonija, Finska, Njemačka, Grčka, Mađarska, Irska, Italija, Latvija, Litva, Luksemburg, Malta, Nizozemska, Poljska, Rumunjska, Slovačka, Slovenija, Španjolska, Švedska, Ujedinjeno Kraljevstvo	
Usluge koje su pružene poreznom obvezniku unutar države a za koje je porezna obveza prebačena sa prodavatelja na kupca	Austrija, Bugarska, Cipar, Danska, Estonija, Finska, Francuska, Njemačka, Grčka, Mađarska, Irska, Italija, Latvija, Nizozemska, Portugal, Slovenija, Španjolska, Švedska, Ujedinjeno Kraljevstvo	U Finskoj, Francuskoj, Njemačkoj, Mađarskoj i Španjolskoj se ne uzimaju u obzir samo usluge već i kupovina roba.
Kupnja roba i usluga za vlastite potrebe te kupnja roba bez protuusluge	Austrija, Njemačka	

Nastavak

Uvoz robe izvan EU, bez obzira na status uvoznika	Austrija, Belgija, Bugarska, Hrvatska, Cipar, Češka, Danska, Estonija, Finska, Francuska, Njemačka, Grčka, Mađarska, Irska, Italija, Latvija, Litva, Luksemburg, Malta, Nizozemska, Poljska, Portugal, Rumunjska, Slovačka, Slovenija, Španjolska, Švedska, Ujedinjeno Kraljevstvo	Osim uvoza u Latviji i Poljskoj predmet oporezivanja je i izvoz.
Nabavka novog načina transporta od strane poreznog obveznika i osobe koja nije porezni obveznik	Bugarska, Češka, Latvija,	
Nabavka roba od strane osobe koja nije porezni obveznik	Češka, Nizozemska	
Snabdjevanje novih vozila u druge zemlje EU	Latvija	
Određeni slučajevi povezani sa međunarodnim prometom roba	Litva	
Nabavka busienss-to-business (B2B) usluga oporezivanih u državi, od strane europskih i izvan europskih prodavača	Rumunjska	

Izvor: Izrada autorice, prema Worldwide VAT, GST and Sales Tax Guide 2015

Iako predmet oporezivanja PDV-a nije u svim državama članicama isti, ipak možemo vidjeti da se on uvelike ne razlikuje od članice do članice.

Tablica 4 Definicija poreznog obveznika PDV-a u državama članicama EU-a

Definicija poreznog obveznika	Država koja primjenjuje
Svaka fizička ili pravna osoba koja kupuje oporezivu robu i usluge, vrši međunarodnu trgovinu, u tijeku poslovanja, u državi.	Austrija, Belgija, Hrvatska, Cipar, Češka, Danska, Estonija, Finska, Francuska, Njemačka, Mađarska, Litva, Luksemburg, Malta, Nizozemska, Poljska, Portugal, Rumunjska, Slovačka, Slovenija, Španjolska, Švedska
Svaka fizička ili pravna osoba koja u državi vrši gospodarsku djelatnost, neovisno o namjeni i rezultatu djelatnosti. Ovo pravilo ne ovisi o tome je li dobavljač tuzemna ili strana fizička ili pravna osoba.	Bugarska
Svaka fizička ili pravna osoba koja je u sustavu PDV-a.	Irska, Latvija
Svaka fizička ili pravna osoba koja kupuje robu i usluge u svrhu obavljanja gospodarske djelatnosti, ili koje služe za obavljanje umjetničkih predstava i profesionalnih aktivnosti u državi.	Italija
Svaka fizička ili pravna osoba koja je registrirana kao obveznik PDV-a. Uključuje svaku fizičku ili pravnu osobu koja kupuje robu i usluge, sudjeluje u međunarodnoj trgovini u svrhu obavljanja gospodarske djelatnosti u državi.	Ujedinjeno Kraljevstvo

Izvor: Izrada autorice, prema Worldwide VAT, GST and Sales Tax Guide 2015

Gotovo sve države EU-a isto definiraju osobu poreznog obveznika PDV-a. Iznimke su samo Bugarska, Irska, Latvija, Italija i Ujedinjeno Kraljevstvo.

Tablica 5 Prikaz stopa PDV-a u državama članicama Europske unije u razdoblju od 2001. do 2016. godine (%)

Država		Stopa PDV-a	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	
Belgija	BE	Standardna	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	
		Snižena	6/12	6/12	6/12	6/12	6/12	6/12	6/12	6/12	6/12	6/12	6/12	6/12	6/12	6/12	6/12	6/12	6/12
Bugarska	BG	Standardna	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20
		Snižena	-	-	-	-	-	-	-	7	7	7	7	9	9	9	9	9	9
Češka	CZ	Standardna	22	22	22	19	19	19	19	19	19	19	20	20	20	21	21	21	21
		Snižena	5	5	5	5	5	5	5	5	9	9	10	10	14	15	15	10/15	10/15
Danska	DK	Standardna	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25
		Snižena	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Njemačka	DE	Standardna	16	16	16	16	16	16	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19
		Snižena	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7
Estonija	EE	Standardna	18	18	18	18	18	18	18	18	20	20	20	20	20	20	20	20	20
		Snižena	5	5	5	5	5	5	5	5	5	9	9	9	9	9	9	9	9
Irska	IE	Standardna	20	21	21	21	21	21	21	21	21	21,5	21	21	23	23	23	23	23
		Snižena	12,5 (4,3) ²	12,5 (4,3)	13,5 (4,3)	13,5 (4,4)	13,5 (4,8)	13,5 (4,8)	13,5 (4,8)	13,5 (4,8)	13,5 (4,8)	13,5 (4,8)	13,5 (4,8)	9/13,5 (4,8)	9/13,5 (4,8)	9/13,5 (4,8)	9/13,5 (4,8)	9/13,5 (4,8)	9/13,5 (4,8)
Grčka	EL	Standardna	18	18	18	18	19	19	19	19	19	19	23	23	23	23	23	23	23
		Snižena	8 (4)	8 (4)	8 (4)	8 (4)	8 (4)	8 (4)	9 (4,5)	9 (4,5)	9 (4,5)	9 (4,5)	9 (4,5)	5,5/11 (4,5)	6,5/13 (4,5)	6,5/13 (4,5)	6,5/13 (4,5)	6,5/13 (4,5)	6,5/13 (4,5)
Španjolska	ES	Standardna	16	16	16	16	16	16	16	16	16	18	18	18	21	21	21	21	
		Snižena	7 (4)	7 (4)	7 (4)	7 (4)	7 (4)	7 (4)	7 (4)	7 (4)	7 (4)	7 (4)	8 (4)	8 (4)	8 (4)	10 (4)	10 (4)	10 (4)	10 (4)
Francuska	FR	Standardna	19,6	19,6	19,6	19,6	19,6	19,6	19,6	19,6	19,6	19,6	19,6	19,6	19,6	20,0	20,0	20,0	
		Snižena	5,5 (2,1)	5,5 (2,1)	5,5 (2,1)	5,5 (2,1)	5,5 (2,1)	5,5 (2,1)	5,5 (2,1)	5,5 (2,1)	5,5 (2,1)	5,5 (2,1)	5,5 (2,1)	5,5 (2,1)	5,5/7 (2,1)	5,5/7 (2,1)	5,5/10 (2,1)	5,5/10 (2,1)	5,5/10 (2,1)

² Stope koje se nalaze u zagradama su super snižene stope

Nastavak

Hrvatska	HR	Standardna	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	23	23	25	25	25	25	
		Snižena	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	5/10	5/13	5/13
Italija	IT	Standardna	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	21	21	22	22	22
		Snižena	(4)	(4)	(4)	(4)	(4)	(4)	(4)	(4)	(4)	(4)	(4)	(4)	(4)	(4)	(4)	(4)	(4)
Cipar	CY	Standardna	10	13	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	17	18	19	19	19
		Snižena	5	5	5	5	5	5/8	5/8	5/8	5/8	5/8	5/8	5/8	5/8	5/8	5/8	5/9	5/9
Latvija	LV	Standardna	18	18	18	18	18	18	18	18	18	21	21	22	22	21	21	21	21
		Snižena	-	-	9	5	5	5	5	5	5	10	10	12	12	12	12	12	12
Litva	LT	Standardna	18	18	18	18	18	18	18	18	18	19	21	21	21	21	21	21	21
		Snižena	5/9	5/9	5/9	5/9	5/9	5/9	5/9	5/9	5/9	5/9	5/9	5/9	5/9	5/9	5/9	5/9	5/9
Luksemburg	LU	Standardna	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	17	17
		Snižena	6/12 (3)	6/12 (3)	6/12 (3)	6/12 (3)	6/12 (3)	6/12 (3)	6/12 (3)	6/12 (3)	6/12 (3)	6/12 (3)	6/12 (3)	6/12 (3)	6/12 (3)	6/12 (3)	6/12 (3)	6/12 (3)	8/14 (3)
Mađarska	HU	Standardna	25	25	25	25	25	20	20	20	25	25	25	27	27	27	27	27	27
		Snižena	(0)	(0)	(0)	5/15	5/15	5/15	5	5	5	5/18	5/18	5/18	5/18	5/18	5/18	5/18	5/18
Malta	MT	Standardna	15	15	15	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18
		Snižena	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5/7	5/7	5/7	5/7	5/7
Nizozemska	NL	Standardna	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	21	21	21	21
		Snižena	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
Austrija	AT	Standardna	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20
		Snižena	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
Poljska	PL	Standardna	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	23	23	23	23	23	23
		Snižena	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	5/8	5/8	5/8	5/8	5/8

Nastavak

Portugal	PT	Standardna	17	19	19	19	21	21	21	20	20	21	23	23	23	23	23	23	
		Snižena	5/12	5/12	5/12	5/12	5/12	5/12	5/12	5/12	5/12	5/12	6/13	6/13	6/13	6/13	6/13	6/13	6/13
Rumunjska	RO	Standardna	19	19	19	19	19	19	19	19	19	24	24	24	24	24	24	24	20
		Snižena	-	-	-	9	9	9	9	9	9	5/9	5/9	5/9	5/9	5/9	5/9	5/9	5/9
Slovenija	SI	Standardna	19	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	22	22	22	22	22
		Snižena	8	8,5	8,5	8,5	8,5	8,5	8,5	8,5	8,5	8,5	8,5	8,5	8,5	9,5	9,5	9,5	9,5
Slovačka	SK	Standardna	23	23	20	19	19	19	19	19	19	19	20	20	20	20	20	20	20
		Snižena	10	10	14	-	-	-	10	10	10	10	6/10	10	10	10	10	10	10
Finska	FI	Standardna	22	22	22	22	22	22	22	22	22	23	23	23	24	24	24	24	24
		Snižena	8/17	8/17	8/17	8/17	8/17	8/17	8/17	8/17	8/17	8/17	9/13	9/13	9/13	10/14	10/14	10/14	10/14
Švedska	SE	Standardna	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25
		Snižena	6/12	6/12	6/12	6/12	6/12	6/12	6/12	6/12	6/12	6/12	6/12	6/12	6/12	6/12	6/12	6/12	6/12
Ujedinjeno Kraljevstvo	UK	Standardna	17,5	17,5	17,5	17,5	17,5	17,5	17,5	17,5	15	17,5	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	
		Snižena	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Prosječna standardna stopa EU 28			19,36	19,61	19,58	19,54	19,65	19,47	19,58	19,54	19,86	20,54	20,81	21,13	21,45	21,54	21,61	21,46	

Izvor: Izrada autorice, prema Taxation trends in the European Union, data for the EU member states, Iceland and Norway, 2016 edition, European Commission

Tablica 5 prikazuje stope PDV-a po državama članicama Europske unije u razdoblju od 2001. do 2016. godine. Broj stopa u državama nije ujednačen, stoga je Danska jedina država koja ima samo standardnu stopu. Ostale države imaju standardnu i sniženu stopu, pri tome mnoge imaju do dvije snižene stope, te super sniženu stopu.

U prikazanom petnaestogodišnjem razdoblju najnižu standardnu stopu imao je Cipar 2001. godine. Ona je iznosila 10%, no već sljedeće godine je promijenjena na 13%. Najvišu standardnu stopu primjenjuje Mađarska (27%) od 2012. godine do danas. Najniža snižena stopa, izuzevši super sniženu stopu, bila je 5% a primjenjivale su ju: Češka (2001.-2008.), Estonija (2001.-2009.), Latvija (2004.-2009.) i Ujedinjeno Kraljevstvo (2001.- danas). Sniženu stopu od 5% u kombinaciji sa još jednom sniženom stopom koristile su: Rumunjska, Portugal, Poljska, Malta, Mađarska, Litva, Cipar i Hrvatska. Najvišu sniženu stopu ima Mađarska, stopa iznosi 18%, no ona se primjenjuje uz još jednu sniženu stopu od 5% u razdoblju od 2009. godine do danas.

U posljednjoj godini (2016.) najnižu standardnu stopu ima Luksemburg (17%), dok najnižu sniženu ima Ujedinjeno Kraljevstvo (5%). Najvišu standardnu i sniženu stopu ima Mađarska, što je ranije navedeno.

Sagledamo li prosječnu standardnu stopu PDV-a na razini EU 28 vidimo kako ima uzlazni trend, te je od 19,36% u 2001. godini porasla na 21,46% u 2016. godini.

Tablica 6 Prikaz promjena stopa PDV-a u državama članicama Europske unije u razdoblju od 2001. do 2016. godine

Država	Stopa PDV-a	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	Ukupno promjena
Belgija	Standardna																	0
	Snižena																	0
Bugarska	Standardna																	0
	Snižena																	2
Češka	Standardna																	3
	Snižena																	5
Danska	Standardna																	0
	Snižena																	0
Njemačka	Standardna																	1
	Snižena																	0
Estonija	Standardna																	1
	Snižena																	1
Irska	Standardna																	4
	Snižena																	3
Grčka	Standardna																	2
	Snižena																	3
Španjolska	Standardna																	2
	Snižena																	2
Francuska	Standardna																	1
	Snižena																	2
Hrvatska	Standardna																	2
	Snižena																	3
Italija	Standardna																	2
	Snižena																	0

Nastavak

Cipar	Standardna																		5
	Snižena																		2
Latvija	Standardna																		3
	Snižena																		4
Litva	Standardna																		2
	Snižena																		0
Luksemburg	Standardna																		1
	Snižena																		1
Mađarska	Standardna																		3
	Snižena																		3
Malta	Standardna																		1
	Snižena																		1
Nizozemska	Standardna																		1
	Snižena																		0
Austrija	Standardna																		0
	Snižena																		0
Poljska	Standardna																		1
	Snižena																		1
Portugal	Standardna																		5
	Snižena																		1
Rumunjska	Standardna																		2
	Snižena																		2
Slovenija	Standardna																		2
	Snižena																		2
Slovačka	Standardna																		3
	Snižena																		5

Nastavak

Finska	Standardna																	2
	Snižena																	2
Švedska	Standardna																	0
	Snižena																	0
Ujedinjeno Kraljevstvo	Standardna																	3
	Snižena																	0
Promjena	Standardna		4	3	3	2	1	1	1	6	10	5	4	7	3	1	1	52
	Snižena		1	2	4	1	3	3	1	4	5	7	3	5	3	2	0	44
Ukupno promjena			5	5	7	3	4	4	2	10	15	12	7	12	6	3	1	96

Izvor: Izrada autorice, prema Taxation trends in the European Union, data for the EU member states, Iceland and Norway, 2016 edition, European Commission

Legenda:

	Nije korištena stopa PDV-a
	Stopa PDV-a se smanjila
	Stopa PDV-a je porasla
	Uvedena još jedna stopa
	Ukinuta jedna stopa

U tablici 6 prikazane su promjene stopa PDV-a od 2001. do 2016. godine. Najviše promjena stopa PDV-a dogodilo se u razdoblju svjetske financijske krize od 2009. do 2011. godine. U prikazanom razdoblju neke države uopće nisu mijenjale stope, dok su ostale države mijenjale stope od jednog do najviše pet puta, neovisno radi li se o standardnoj ili sniženoj stopi. Promjene su se u velikom djelu izvršile u obliku povećanja stope, dok je svega nekoliko zemalja smanjivalo stopu PDV-a. Čak i pri smanjenju stopa učinak je neznatan jer su zemlje već nakon nekoliko godina opet povećale svoje stope. Jedino je Latvija 2003. smanjila stopu PDV-a te ju naknadno nije povećala. Razmotrimo li razlike u učestalosti promjena standardne i snižene stope, države su više mijenjale standardne stope.

Standardnu stopu u prikazanom razdoblju nisu mijenjale: Belgija (21%), Bugarska (20%), Danska (25%), Austrija (20%) i Švedska (25%). Dok snižene stope nisu mijenjale: Belgija (6% i 12%), Njemačka (7%), Italija (10% (4%)), Litva (5% i 9%), Nizozemska (6%), Austrija (10%), Ujedinjeno Kraljevstvo (5%), Švedska (6% i 12%) te Danska koja u svom sustavu ne koristi sniženu stopu PDV-a. U prikazanom petnaestogodišnjem razdoblju države koje uopće nisu mijenjale stope PDV-a su: Belgija, Danska, Austrija i Švedska.

Najveća promjena standardne stope od 2001. do 2016. iznosi 9 postotnih poena a učinjena je u poreznom sustavu Cipra. Najveća promjena snižene stope u dotičnom razdoblju izvršena je u Hrvatskoj, gdje je 2001. godine postojala samo snižena stopa od 0%, a 2016. godine se primjenjuje snižena stopa od 13%. Češka je jedina država koja je 2001. godine imala višu standardnu stopu PDV-a no što ju danas primjenjuje. Razlika je u jednom postotnom poenu.

Tablica 7 Prikaz stopa PDV-a po kategorijama potrošnje u državama članicama EU-a 2017. godine

Kategorija	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	TO	SI	SK	FI	SE	UK
Hrana	6 12 21	20	10 15	25	7 19	20	0 4,8 9 13,5 23	13 24	4 10	2,1 5,5 10 20	5 13 25	4 5 10	5 19	21 12	21	3	5 18 27	0	6	10	5 8 23	6 13 23	9	9,5	20 10	14	12 25	0 20
Voda	6	20	15	25	7	20	23	13	10	5,5	13 25	10	5	21	21	3	27		6	10	8	6	9	9,5	20	24	25	0
Lijekovi	6 21	20	10 15	25	19	9	0 23	6 13 24	4 10 21	2,1 5,5 10 20	5 25	10 22	5	12	5 21	3 17	5 27	0	6 21	10	8	6 23	9	9,5	10	10	25 0	0 20
Medicinska oprema za invalide	6 21	20	10 15	25	19	9	0 23	13 24	4 10	5,5	5 25	4 22	5	12	5	3 17	5 17	5	6 21	20	8	6	9	9,5	10	24	25 5	0 5
Dječje sjedalice za automobil	21	20	15	25	19	20	13,5	24	21	20	25	22	5	21	21	17	27	18	21	20	8	6	19	22	20	24	25	5
Prijevoz	6 0	20	15 0	25	7 19	20 0		24	10	10	25	10	5 9	12	9 21	3	27	0	6 21	10 13	8	6	19	9,5	0 20	10	6 0	0
Knjige	6 21	20	10 15	25	7	9	0	6 24	4 21	5,5 20	5	4 22	5	12	9	3	5	5	6	10	5 23	6 23	5	9,5	10	10	6	0
Knjige i ostala tiskana pomagala	21	20	21	25	7 19	20	23	24	4	5,5 20	5	4 22	19	21	21	3	5	5	6	20	5 23	6 23	5	9,5	10	24	6 25	0 20
Novine	0 6 21	20	10	0 25	7	9	9	6 24	4 21	2,1 20	5 13 25	4	5	12	9	3	5	5	6	10	8 23	6 23	5	9,5	20	10 24	6	0
Časopisi	0 6 21	20	10	25	7	9	9	6 24	4 21	2,1 20	5 13 25	4 22	5	12	9	3	5	5	6	10	5 23 8	6 23	5	9,5	20	10 24	6	0
Usluge kulture (kino, kazalište)	6	20	15	25	7	20	9	6	21	2,1 5,5 10 20	5 25	10 25	5	5	21	3	18	5 27	6 18		8 13	13 23	5 13 19	9,5	20	10	6	20
Zabavni park	6	20	15	25	19	20	9	24	21	10 20	25	22	5	21	21	3	27	18	6	13	8	23	19	9,5	20	10	25	20
Kabelska televizija	21	20	21	25	19	20	23	24	21	10	25	22	19	21	21	3 17	27	18	21	10	8 23	23	19	22	20	24	25	20
Televizija		20	21	25		20			21	2,1	N/A ³	4	N/A		21	N/A	27			10	23	6	19	22	20	10		
Nakladništvo	6 21	20	15		7	20	23	24	21	10	25	22	5		21	3 17	27	18	6	20 13	8	23	19	9,5	20	10	6	20
Socijalno stanovanje	12 6	20	15	25	19	20	13,5	24	4 10	5,5 10 20	25	4	5	21	21	N/A	27	5	21	20	8	6	5 6	9,5	20	24	25	20 5 0

³ N/A (not applicable) – ne primjenjuje se

Nastavak

Popravci u kućanstvu	21 6	20	15	25	19	20	13,5	24	10	5,5 10 20	25	10	5	21	21	N/A	27	18	21 6	20	8 23	6	19	9,5	20	24	25	5
Pranje prozora	21	20	15	25	19	20	13,5	24	21	10 20	25	10	5	21	21	8	27	18	21 6	20	23	23	19	9,5	20	24	25	20 5 0
Poljoprivredni „inputi“	6 12 21	20	15 21	25	7	20	0 4,8 13,5 23	13 24	10	10 20	25	4 10 22	5 19	21	21	3 17	27	18	6	10 13	5 8 23	6 13 23	9 19	9,5	20	24 14	25	20
Hotelski smještaj	6	9	15	25	7	9	9	13	10	10	13	10	9	12	9	3	18	7	6	13	8	6	9	9,5	20	10	12	20
Restorani	12	20	15 21	25	19	20	9	24	10	5,5 10	25	10	9	21	21	3 17	18 27	18	6	10	8	13	9	22 9,5	20	14	12	20
Sportski događaji	6	20	15	25	7 19	20		24	10 21	5,5	25	10 22	5	21	21	3	27	18	6	13	8	23	5	9,5	20	10	6	20
Uporaba sportskih objekata	6	20	15	25	19	20	9	24	21	20	25	22	5	21	21	3	27	7	6		8	23	19	9,5	20	10	6	20
Socijalne usluge u onoj mjeri u kojoj te transakcije nisu oslobođene sukladno člancima 132, 135 i 136 Direktive 2006/112/EZ	6 21	20	15	25	7			24	4 10	20	25	5 22				17			21	10	23	6 23	19	22	20		25	
Pogrebne usluge i usluge kremiranja	6 21	20	15		19	20		24	21	20	25		19 5	21	21	3	27	18		20	8		19	9,5	20			
Medicinska i stomatološka skrb koja nije izuzeta u skladu s točkama b do E članka 132 stavka 1 Direktive 2006/112/EZ	21	20	15		7		13,5	24	21		25		5		21	17			21	20	23	6	19					
Prikupljanje kućnog otpada i čišćenje ulica, osim pružanja takvih usluga od strane tijela iz članka 13 Direktive 2006/112/EZ	21	20	21 15	25	19	20	13,5	24	10	20 10	25	10	5	21	21	3	27	18	21	10	8	6	19	9,5	20	24	25	0 20
Manji popravci:																												
Bicikle	2	20	21	25	19	20	13,5	24	21	20	25	22	19	21	21	8	27	5	6	20	8	6	19	9,5	20	24	25	20
Cipele i proizvodi od kože	2	20	21	25	19	20	13,5	24	21	20	25	22	19	21	21	8	27	5	6	20	8	23	19	9,5	20	24	25	20
Odjeća i pokućstvo	2	20	21	25	19	20	13,5	24	21	20	25	22	19	21	21	8	27	5	6	20	8	23	19	9,5	20	24	25	20
Usluge kućanstva	21	20	15	25	19	20		13	21	5,5 10	25		19	21	21	17	27	5		20	23	6	19	9,5	20	24	25	20
Frizerske usluge	21	20	21	25	19	20	9	24	21	20	25	22	5	21	21	8	27	18	6	20	8	23	19	9,5	20	24	25	20

Izvor: Izrada autorice, prema VAT rates applied in the Member States of the European Union, Situation at 1st January 2017, European Commission

Tablica 7 prikazuje najnovije podatke o stopama PDV-a za pojedine kategorije potrošnje u državama članicama EU-a. Iz tablice vidimo kako među državama članicama EU-a nema pravila za niti jednu kategoriju potrošnje, odnosno niti jedna kategorija potrošnje se ne oporezuje u svim državama po sniženoj ili po standardnoj stopi. Svaka država zasebno određuje hoće li pojedina kategorija potrošnje biti oporezivana po standardnoj ili po sniženoj stopi. Unatoč tome možemo zaključiti kako se većina prikazanih kategorija potrošnje oporezuje po sniženim stopama PDV-a. Te kako ipak kategorije potrošnje koje se smatraju nužnim dobrima, imaju snižene stope PDV-a.

3.1 Financijski učinci PDV-a

PDV je jedan od najznačajnijih prihoda u fiskalnom sustavu država. U nastavku su prikazani prihodi od PDV-a za sve članice Europske unije.

Tablica prikazuje porezne prihode država članica EU od 2002. do 2014. godine u postotku BDP-a. Pri tome sagledamo li posljednju prikazanu godinu vidimo kako najveći udio poreznih prihoda od PDV-a u BDP-u ima Hrvatska (12,5%), dok najniži udio ima Italija (6,0%).

Kako se mijenjanju stope PDV-a, tako se paralelno mijenjaju porezni prihodi. Promjenu prihoda od PDV-a ne možemo pripisati samo promjeni porezne stope, jer na prihode utječu i ostali faktori, kao što je količina potrošnje, promjene nekog drugog poreza i slično. Navedeno potvrđuje primjer zemalja koje u prikazanom razdoblju nisu mijenjale svoje stope PDV-a, no udio prihoda od PDV-a se neovisno o tome promijenio.

Najveća promjena u razdoblju od 2004. do 2014. godine je porast udjela prihoda od PDV-a od 1,3% u Luksemburgu. Najveće smanjenje prihoda u razdoblju od 2004. do 2014. godine doživjele su Irska i Slovačka. U obje države se dio prihoda smanjio za 1%.

Najveće prihode od PDV-a ostvaruje Njemačka (203.081 milijuna eura), dok najmanje prihode od PDV-a ostvaruje Malta (642 milijuna eura).

Tablica 8 Prihodi od PDV-a država članica Europske unije u razdoblju od 2002. do 2014. godine (% BDP-a)

	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	Razlika između 2004. i 2014.	Rang 2014.	Prihodi 2014.
EU 28	6,6	6,6	6,6	6,7	6,7	6,8	6,7	6,4	6,8	6,9	6,9	6,9	7,0	0,4		975.902
Belgija	6,8	6,6	6,7	6,9	6,9	6,9	6,9	6,8	6,8	6,9	6,9	6,9	6,9	0,1	22	27518
Bugarska	7,1	8,5	9,6	9,9	10,4	9,8	10,3	8,5	8,7	8,2	9,0	9,3	8,9	-0,7	6	3.799
Češka	5,8	5,9	6,7	6,6	6,1	6,1	6,5	6,6	6,7	6,9	7,1	7,5	7,5	0,8	16	11.602
Danska	9,2	9,3	9,4	9,7	9,9	10,0	9,7	9,8	9,5	9,6	9,6	9,5	9,6	0,2	2	24.985
Njemačka	6,2	6,2	6,1	6,1	6,1	6,8	6,9	7,2	7,0	7,0	7,0	7,0	7,0	0,9	20	203.081
Estonija	8,4	8,2	8,3	8,1	9,0	8,8	7,8	8,7	8,5	8,2	8,4	8,2	8,6	0,3	8	1.711
Irska	6,7	6,7	7,0	7,3	7,4	7,3	7,0	6,1	6,1	5,6	5,8	5,8	6,1	-1,0	27	11.496
Grčka	7,3	6,7	6,5	6,7	6,8	7,1	7,0	6,3	7,1	7,3	7,2	7,0	7,1	0,6	18	12.676
Španjolska	5,6	5,8	6,1	6,3	6,3	5,9	5,0	3,9	5,4	5,3	5,5	6,0	6,2	0,2	26	64.688
Francuska	6,9	6,9	7,0	7,1	7,1	7,0	6,9	6,7	6,8	6,8	6,8	6,8	6,9	-0,1	21	148.129
Hrvatska	12,3	12,2	11,9	12,0	12,0	11,9	11,8	11,2	11,6	11,3	12,3	12,7	12,5	0,6	1	5.368
Italija	5,9	5,7	5,6	5,7	6,0	5,9	5,7	5,5	6,1	6,0	6,0	5,8	6,0	0,4	28	96.897
Cipar	6,1	7,1	7,6	8,3	8,8	9,3	9,6	8,4	8,4	7,8	8,1	7,8	8,7	1,1	7	1.512
Latvija	6,5	6,9	6,7	7,4	8,0	7,7	6,3	5,9	6,7	6,8	7,2	7,4	7,6	0,9	15	1.787
Litva	7,3	6,7	6,4	7,1	7,6	8,0	7,9	7,3	7,8	7,8	7,6	7,5	7,6	1,1	14	2.764
Luksemburg	5,6	5,7	6,0	6,3	5,7	6,1	6,2	6,8	6,5	6,8	7,2	7,3	7,3	1,3	17	3.586
Mađarska	7,7	8,1	8,7	8,3	7,5	7,9	7,7	8,3	8,6	8,5	9,2	9,0	9,4	0,6	3	9.754
Malta	6,1	6,1	6,9	7,7	7,6	7,3	7,5	7,4	7,2	7,6	7,5	7,6	7,9	1,1	11	642
Nizozemska	6,8	6,9	6,8	6,8	6,9	7,0	6,8	6,5	6,8	6,5	6,5	6,5	6,4	-0,4	25	42.708

Nastavak

Austrija	7,9	7,7	7,7	7,7	7,4	7,4	7,5	7,7	7,7	7,6	7,7	7,7	7,7	0,0	13	25.445
Poljska	7,2	7,1	7,1	7,7	8,1	8,2	8,0	7,3	7,6	7,8	7,1	7,0	7,1	0,0	19	29.317
Portugal	7,5	7,6	7,6	8,2	8,3	8,2	8,1	6,8	7,5	8,1	8,3	8,1	8,5	0,9	9	14.672
Rumunjska	7,1	7,1	6,6	8,0	7,9	8,0	7,8	6,5	7,5	8,6	8,4	8,3	7,8	1,1	12	11.650
Slovenija	8,4	8,3	8,4	8,5	8,4	8,3	8,3	7,9	8,1	8,1	8,0	8,5	8,5	0,1	10	3.153
Slovačka	6,9	7,3	7,6	7,7	7,3	6,6	6,8	6,6	6,2	6,7	6,0	6,4	6,6	-1,0	24	5.021
Finska	7,9	8,2	8,2	8,4	8,4	8,2	8,1	8,4	8,3	8,8	9,0	9,3	9,2	1,0	4	18.948
Švedska	8,4	8,4	8,3	8,5	8,5	8,6	8,8	9,1	9,2	9,0	8,9	9,0	9,0	0,7	5	38.846
Ujedinjeno Kraljevstvo	6,3	6,5	6,5	6,3	6,2	6,2	6,1	5,4	6,2	6,9	6,8	6,8	6,8	0,3	23	154.146

Izvor: Izrada autorice, prema Taxation trends in the European Union, data for the EU member states, Iceland and Norway, 2016 edition, European Commission

Tablica 9 Udio PDV-a država članica Europske unije u ukupnim porezima u razdoblju od 2002. do 2014. godine (%)

	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	Razlika između 2004. i 2014.	Rang 2014.
EU 28	17,5	17,5	17,6	17,7	17,6	17,8	17,6	17,2	18,2	18,3	18,0	17,9	18,0	0,4	
Belgija	15,3	15,2	15,4	15,8	15,9	16,1	15,6	15,8	16,1	15,7	15,5	15,2	15,2	-0,3	26
Bugarska	25,6	27,8	30,3	32,7	34,9	31,1	33,8	31,1	33,3	32,1	34,0	33,3	32,0	1,7	2
Češka	17,4	17,2	19,4	19,3	18,0	17,6	19,6	20,5	20,5	20,4	20,7	21,4	22,0	2,6	13
Danska	20,3	20,3	20,2	20,3	21,4	21,6	21,6	21,6	21,0	21,2	20,9	20,2	19,2	-1,0	20
Njemačka	16,5	16,3	16,4	16,4	16,5	18,1	18,2	19,0	19,0	18,9	18,6	18,4	18,3	1,9	23
Estonija	26,8	26,5	26,6	26,9	29,4	28,0	24,8	24,8	25,7	26,0	26,6	26,0	26,6	0,0	5
Irska	24,1	23,4	23,7	24,5	23,7	23,6	24,0	21,6	21,6	20,3	20,6	20,0	20,4	-3,3	18
Grčka	22,1	21,4	21,3	21,1	21,8	22,3	22,1	20,4	22,0	21,6	20,2	19,7	19,9	-1,5	19
Španjolska	16,8	17,6	17,8	18,0	17,5	16,3	15,5	13,0	17,3	17,0	17,2	18,2	18,5	0,7	22
Francuska	15,5	16,5	16,7	16,7	16,5	16,5	16,2	16,0	16,1	15,8	15,4	15,0	15,1	-1,6	27
Hrvatska	32,6	32,8	32,6	33,0	32,6	32,0	32,0	30,8	32,0	32,2	34,2	34,6	34,0	1,3	1
Italija	15,0	14,2	14,4	14,7	15,0	14,4	13,9	13,2	14,7	14,5	13,7	13,5	13,8	-0,5	28
Cipar	21,7	24,7	25,7	26,3	27,2	25,7	27,5	26,0	25,9	24,1	25,7	24,6	25,4	-0,2	7
Latvija	23,4	25,1	24,2	26,5	27,8	27,2	22,8	21,8	24,1	24,4	25,3	26,1	26,3	2,0	6
Litva	25,3	23,3	22,3	24,3	25,2	26,7	25,9	24,1	27,5	28,7	28,0	27,6	27,4	5,1	4
Luksemburg	14,6	15,0	16,2	16,4	15,8	16,6	16,7	17,3	17,1	17,9	18,4	19,1	19,2	3,1	21
Mađarska	20,6	21,6	23,5	22,5	20,4	19,9	19,3	21,3	23,0	23,0	23,8	23,5	24,4	0,9	9
Malta	20,6	20,6	22,8	24,4	23,8	22,2	23,3	22,9	23,1	23,7	23,3	23,4	23,4	0,6	10
Nizozemska	19,1	19,5	19,4	19,2	18,9	19,4	18,6	18,4	18,7	18,1	17,9	17,8	17,2	-2,2	25
Austrija	18,6	18,2	18,3	18,7	18,3	18,2	18,1	18,8	18,8	18,5	18,5	18,1	17,9	-0,4	24

Nastavak

Poljska	21,7	21,9	22,2	23,2	24,0	23,8	23,2	23,3	24,4	24,7	22,4	22,1	22,2	0,0	12
Portugal	23,9	24,2	25,2	26,6	26,4	25,7	25,4	22,8	24,7	25,0	26,2	23,6	24,8	-0,4	8
Rumunjska	25,2	25,9	24,4	29,0	27,7	27,7	28,1	24,8	28,6	30,5	30,1	30,1	28,0	3,6	3
Slovenija	22,6	22,3	22,3	22,3	22,3	22,4	22,8	21,6	21,7	22,1	21,6	22,9	23,0	0,7	11
Slovačka	21,1	22,5	24,1	24,6	25,0	22,6	23,4	23,0	22,2	23,4	21,2	21,1	21,4	-2,7	14
Finska	18,3	19,4	19,6	19,9	20,0	19,6	19,6	20,5	20,4	20,9	21,1	21,3	21,1	1,4	16
Švedska	18,6	18,5	18,3	18,3	18,5	19,1	20,0	20,7	21,2	21,3	21,0	20,9	21,1	2,8	15
Ujedinjeno Kraljevstvo	18,9	19,4	19,1	18,3	17,8	17,9	16,8	16,2	18,2	20,0	20,4	20,5	20,8	1,8	17

Izvor: Izrada autorice, prema Taxation trends in the European Union, data for the EU member states, Iceland and Norway, 2016 edition, European Commission

Prethodna tablica prikazuje udio prihoda PDV-a u ukupnim poreznim приходima država članica EU od 2002. do 2014. godine. Sagledamo li posljednju prikazanu godinu vidimo kako najveći udio prihoda od PDV-a ima Hrvatska (34,0%), dok je najniži u Italiji (13,8%).

Najveća promjena u razdoblju od 2002. do 2014. godine je porast udjela prihoda od PDV-a od 5,1% u Litvi. U istom razdoblju Litva je povećala stopu PDV-a za tri postotna poena. Najveće smanjenje prihoda u razdoblju od 2002. do 2014. godine dogodio se u Irskoj. Udio prihoda se smanjio za 3,3%, dok je u tom razdoblju stopa PDV-a u Irskoj porasla za dva postotna poena, što znači da je u istom razdoblju povećana stopa nekog drugog poreza u poreznom sustavu Irske.

4 UTJECAJ POREZA NA DODANU VRIJEDNOST NA DOHODAK GRAĐANA EUROPSKE UNIJE

Pri utvrđivanju utjecaja PDV-a na dohodak građana koristit ćemo se usporedbom izdataka za potrošnju koji će se staviti u odnos sa prosječnim neto plaćama bračnog para sa dvoje djece. Pri analizi ćemo se koristiti podacima iz baze podataka Eurostata, no pri tome moramo uzeti u obzir da za pojedine elemente analize nisu dostupni podaci iz 2016. godine, stoga će se koristiti najnoviji dostupni podaci.

U izdatke za potrošnju spadaju:

- hrana i bezalkoholna pića (hrana, bezalkoholna pića),
- alkoholna pića i duhan (alkoholna pića, duhan),
- odjeća i obuća (odjeća, obuća),
- stanovanje i potrošnja energije (najamnine, redovito održavanje i popravci u stanu, opskrba vodom i ostale usluge vezane za stanovanje, električna energija, plin i ostala goriva),
- pokućstvo, oprema za kuću i redovito održavanje kuće (namještaj, pokućstvo, tepisi i ostale podne prostirke, tekstilni proizvodi za kućanstvo, kućanski aparati, stakleno i stolno posuđe, alati i oprema za kuću i vrt, proizvodi i usluge za redovito održavanje kućanstva),
- zdravstvo (medicinski proizvodi, pomagala i oprema, zdravstvene usluge, osim bolničkih, bolničke usluge),
- prijevoz (kupnja vozila, održavanje i upotreba vozila, prometne usluge),
- komunikacije,
- rekreacija i kultura (audiovizualna, fotografska i informatička oprema, ostala trajna dobra za rekreaciju i kulturu, ostala oprema za rekreaciju, vrtlarstvo i kućni ljubimci, usluge rekreacije i kulture, novine, knjige i pisaći pribor, paket – aranžmani),
- obrazovanje,
- restorani i hoteli (ugostiteljske usluge, usluge smještaja),
- ostala dobra i usluge (proizvodi i usluge za osobnu njegu, osobni predmeti, usluge socijalne skrbi, osiguranje, financijske usluge, ostale usluge).

Tablica 10 Godišnji izdaci za potrošnju kućanstava država članica EU-a u razdoblju od 2004. do 2015. godine u milijunima eura

	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
EU 28	6.235.911,8	6.520.321,7	6.837.508,9	7.166.160,6	7.224.709,8	6.888.816,5	7.149.761,1	7.336.681,6	7.521.984,4	7.543.956,7	7.737.211,8	8.063.033,8
Belgija	146.708,6	152.417,3	159.582,8	167.111,7	175.014,5	174.219,2	181.783,6	188.180,6	192.454,2	195.360,1	197.369,8	200.375,9
Bugarska	14.848,3	17.154,9	18.932,6	23.417,3	25.609,0	24.799,6	26.190,9	27.599,9	29.293,4	27.953,2	28.610,8	29.867,0
Češka	48.038,4	54.335,4	60.727,4	66.206,5	78.730,3	74.794,7	79.340,1	82.998,5	81.879,4	80.155,6	77.162,0	80.251,3
Danska	94.126,4	99.326,5	104.437,1	107.969,6	111.205,7	108.119,7	111.806,6	114.906,9	118.172,1	119.747,9	121.656,1	124.988,0
Njemačka	1.232.148,0	1.258.469,0	1.294.263,0	1.314.268,0	1.343.244,0	1.340.434,0	1.372.877,0	1.418.510,0	1.455.255,0	1.472.168,0	1.498.957,0	1.537.143,0
Estonija	5.711,2	6.503,0	7.633,1	8.818,0	9.069,6	7.767,3	7.884,4	8.599,8	9.348,5	9.995,4	10.411,2	10.780,8
Irska	66.749,3	72.389,2	79.071,6	86.153,4	86.653,7	76.271,0	74.577,2	74.914,5	75.320,2	76.557,1	79.253,7	84.025,2
Grčka	128.744,1	136.840,7	144.975,4	155.912,2	168.064,9	165.365,0	159.492,9	148.093,5	137.464,9	133.226,5	131.581,6	130.270,2
Španjolska	514.256,0	550.656,0	591.546,0	629.402,0	646.998,0	617.430,0	631.012,0	634.350,0	627.599,0	616.008,0	626.587,0	642.266,0
Francuska	917.976,0	955.909,0	998.435,0	1.044.753,0	1.077.254,0	1.059.779,0	1.088.615,0	1.113.956,0	1.130.121,0	1.142.231,0	1.147.652,0	1.166.584,0
Italija	864.629,5	892.462,7	929.395,3	960.750,1	978.916,1	957.938,6	983.043,7	1.012.781,2	1.001.015,0	989.235,6	995.024,5	1.010.504,6
Cipar	9.835,4	10.524,7	11.262,7	12.352,1	13.489,6	12.493,9	13.197,3	13.727,3	13.975,2	13.428,4	13.354,5	13.512,5
Latvija	7.097,0	8.090,7	10.710,7	13.151,5	13.731,1	11.121,0	11.153,9	12.228,4	13.214,6	13.909,5	14.335,9	14.855,6
Litva	11.993,5	13.714,0	15.551,9	18.255,6	20.858,1	18.076,2	17.891,5	19.658,0	20.854,4	21.874,9	22.842,7	23.577,8
Luksemburg	12.413,0	12.754,0	13.131,1	13.665,7	14.310,1	14.301,4	14.712,6	15.718,9	16.528,7	16.926,5	17.739,7	17.677,2
Mađarska	45.836,4	49.697,3	49.420,3	55.432,5	58.291,1	51.178,9	52.539,5	54.078,9	54.175,0	53.857,1	53.898,0	55.456,4
Malta	3.505,8	3.673,2	3.798,6	3.955,7	4.072,9	4.122,7	4.341,7	4.620,5	4.762,6	4.937,0	5.127,7	5.480,2
Nizozemska	249.311,0	255.356,0	261.130,0	272.424,0	280.319,0	270.973,0	274.571,0	281.016,0	281.705,0	286.038,0	289.366,0	295.215,0
Austrija	131.266,1	137.558,4	143.130,1	148.404,7	153.639,6	154.054,2	158.463,8	166.045,2	170.977,6	174.798,9	177.734,3	180.769,3
Poljska	131.407,7	153.449,0	167.765,4	188.443,7	224.486,3	193.524,7	219.805,6	231.762,5	237.781,4	239.085,1	246.088,7	250.479,1
Portugal	98.164,7	103.230,5	108.631,1	115.317,8	119.878,7	114.599,2	119.862,0	117.888,0	113.880,3	113.836,0	117.561,4	121.955,8
Rumunjska	41.574,5	54.648,2	66.235,0	82.711,2	88.348,3	72.056,8	78.584,5	81.739,0	81.876,5	87.053,3	90.992,7	97.155,8
Slovenija	15.526,4	16.403,1	16.992,8	18.784,6	20.372,9	20.619,8	21.271,4	21.691,4	21.620,1	20.991,0	21.366,1	21.460,5
Slovačka	19.430,4	21.840,2	25.201,1	30.623,2	36.626,1	37.793,0	38.403,4	39.652,8	40.786,9	40.996,5	41.454,0	42.402,7
Finska	75.175,0	78.354,0	82.623,0	86.970,0	91.758,0	90.143,0	94.456,0	100.731,0	104.092,0	106.055,0	107.925,0	109.345,0
Švedska	135.434,2	138.812,7	145.629,6	153.570,3	152.541,6	141.397,0	165.561,8	181.213,1	190.306,8	196.031,7	192.919,1	195.087,3
UK	1.194.607,0	1.244.431,1	1.304.121,9	1.361.932,7	1.203.667,1	1.049.497,2	1.122.090,4	1.144.979,7	1.273.854,0	1.266.110,5	1.385.971,1	1.579.706,3

Izvor: Izrada autorice, prema Final consumption expenditure of households by consumption purpose - COICOP 3 digit

Prethodna tablica prikazuje zbirne godišnje izdatke za potrošnju kućanstava u državama članicama EU-a, u razdoblju od 2004. do 2015. godine. Na vrhu ljestvice potrošnje se u svim godinama nalaze Njemačka, Francuska i Ujedinjeno Kraljevstvo. U posljednjoj prikazanoj godini najviše izdataka za potrošnju imalo je Ujedinjeno Kraljevstvo, a oni su iznosili 1.579.706 milijuna eura. Najmanje izdataka za potrošnju su u svim prikazanim godinama imale Estonija i Malta. Malta je u 2015. godini imala najmanje izdataka za potrošnju koji su iznosili 5.480,2 milijuna eura. Sagledamo li prethodno navedeno možemo doći do zaključka da izdaci za potrošnju ovise o veličini populacije u državama. Stoga države koje imaju najveću populaciju imaju i najveće izdatke, i obratno.

Izdaci za potrošnju u svim državama su od 2004. godine nadalje u porastu. No većina država članica je doživjela smanjenje potrošnje u 2009. godini za što je zaslužna globalna financijska kriza. Samo Malta, Austrija i Slovačka nisu osjetile utjecaj krize na izdatke za potrošnju, jer u tim zemljama su oni u konstantnom porastu. Grčka je jedina država čiji se izdaci za potrošnju od 2009. godine stalno smanjuju. Španjolska, Italija i Portugal su osim smanjenja izdataka 2009. godine, doživjele smanjenje istih i u 2012. te 2013. godini.

Tablica 11 Kretanje izdataka kućanstava u EU 28 u razdoblju od 2004. do 2014. godine u milijunima eura

	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Ukupni izdaci za osobnu potrošnju	6.157.978,7	6.445.619,3	6.763.788,1	7.097.360,2	7.163.056,3	6.842.630,5	7.122.102	7.316.294	7.498.161,1	7.529.665,1	7.723.656,5
Hrana i bezalkoholna pića	768.579,68	792.965,34	823.037,95	861.429,01	891.126,27	858.634,58	879.371,02	898.782,96	929.431,81	943.002,42	955.701,18
Hrana	698.270,72	720.021,97	745.916,79	780.415,55	808.406,35	778.160,31	799.227,57	814.736,67	842.516,64	856.279,54	867.781,85
Bezalkoholna pića	70.308,95	72.943,37	77.121,16	81.013,46	82.719,91	80.474,27	80.143,45	84.046,29	86.915,17	86.722,88	87.919,34
Alkohol i duhan	254.440,85	262.569,44	271.038,4	282.204,43	280.879,32	276.163,27	287.457,58	297.072,68	306.657,95	306.128,88	314.191,44
Alkohol	97.167,39	100.185,86	103.919,37	106.997,44	107.301,34	104.546,76	110.150,27	114.038,1	118.557,36	119.729,92	122.900,83
Duhan	123.321,06	127.079,33	129.201,1	135.063,87	134.507,56	132.519,61	139.293,21	142.722,33	146.325,19	145.182,74	149.467,04
Odjeća i obuća	339.130,91	349.372,82	363.199,82	377.119,98	371.012,5	349.147	362.042,01	367.885,75	370.999,1	370.423,39	382.394,83
Odjeća	278.789,45	286.467,8	297.274,8	308.532,25	302.776,21	284.647,74	295.485,72	300.514,43	302.981,25	302.439,82	312.119,96
Obuća	60.341,46	62.905,02	65.925,02	68.587,72	68.236,3	64.499,26	66.556,3	67.371,32	68.017,85	67.983,57	70.274,87
Stanovanje i potrošnja energenata	1.315.188,8	1.396.436,8	1.480.807,3	1.554.982,5	1.612.649,2	1.612.870,4	1.709.486	1.753.894,2	1.830.603	1.856.402,1	1.886.495,8
Stvarna najamnina	261.645,17	273.118,29	285.191,1	299.293,02	302.258,18	304.757,39	320.610,6	330.370,77	343.495,27	348.025,52	359.051,56
Dodatna najamnina	688.517,01	728.307,66	766.227,7	813.235,21	827.639,85	838.011,79	889.511,75	913.042,14	945.626,87	957.427,56	987.021,4
Popravci na nekretnini	52.637,76	56.420,76	60.746,72	66.712,14	69.521,88	69.345,08	67.617,51	71.747,62	69.206,74	69.439,26	70.198,79
Voda	91.133,81	96.183,01	101.233,87	106.126,04	108.753,25	110.088,19	115.821,86	119.476,61	123.745,86	125.233,49	127.405,9
Struja i plin	221.255,02	242.407,09	267.407,94	269.616,1	304.476,05	290.667,9	315.924,3	319.257,07	348.528,3	356.276,28	342.818,12
Pokućstvo, oprema za kuću i redovito održavanje	377.454,3	388.888,81	408.287,81	421.765,27	412.200,29	387.016,67	406.705,43	410.737,08	413.502,95	409.405,41	420.261,28
Namještaj	137.222,71	141.009,81	148.313,26	152.230,47	146.048,74	133.553,46	137.395,41	140.079,34	137.963,69	134.462,29	137.856,97
Kućni tekstil	31.101,07	31.107,86	32.773,16	34.420,72	33.119,54	31.523,86	32.825,21	31.284,74	31.754,9	31.216,2	32.542,03
Kućanski uređaji	52.267,59	53.960,62	56.108,86	57.440,03	57.354,87	52.427,39	56.566,42	56.341,53	57.220,78	56.286,12	57.479,68
Posude i pribor za kućanstvo	33.362,87	34.695,13	36.387,15	36.750,71	35.354,11	32.543,61	34.470,12	35.702,88	36.039,27	35.352,05	36.570,8
Alat	24.445,71	24.890,41	26.354,15	27.867,19	27.437,65	25.697,11	26.785,18	27.485,05	28.379,31	28.731,37	29.776,84
Proizvodi i usluge za rutinsko održavanje	99.054,35	103.224,98	108.351,24	113.056,14	112.885,39	111.271,25	118.663,09	119.843,53	122.145	123.357,38	126.034,97

Nastavak

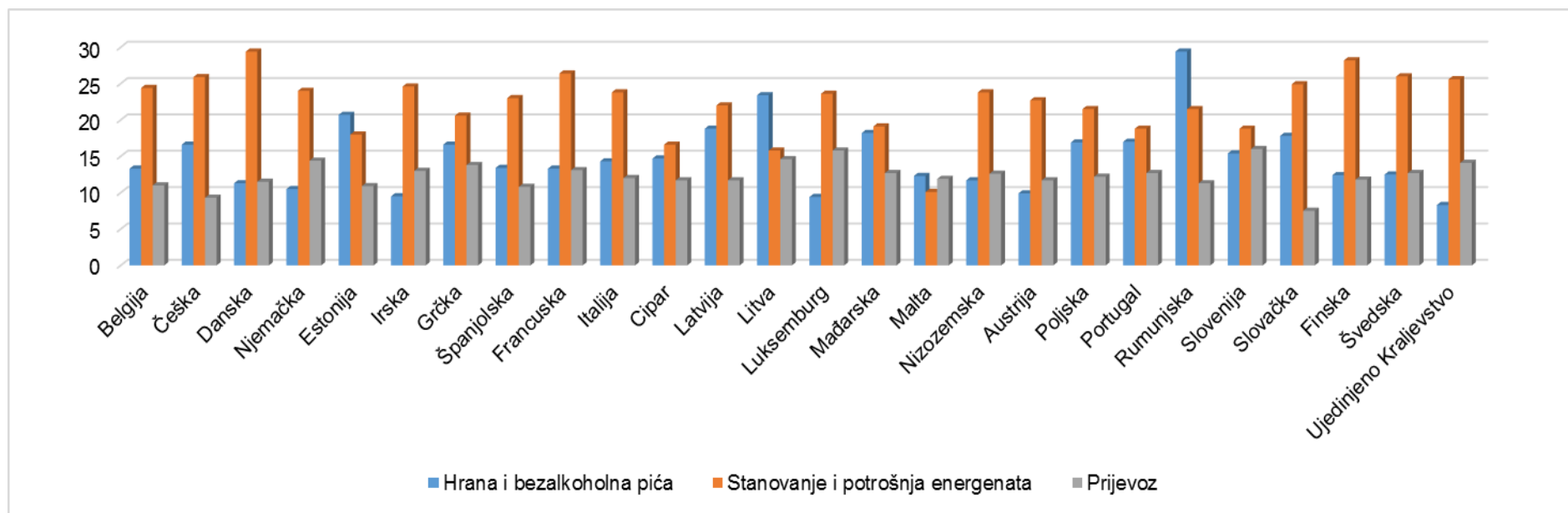
Zdravstvo	21.3815,7	221.098,74	225.420,02	237.951,41	249.656,37	250.766,15	264.473,65	276.755,66	284.661,3	290.837,73	299.986,09
Medicinski proizvodi, uređaji i oprema	86.081,57	88.437,45	92.657,7	97.796,98	102.446,74	100.744,92	106.829,8	112.880,29	116.693,87	122.976,44	126.845,8
Vanbolničke usluge	89.729,28	92.324,84	94.469,13	100.825,15	106.161,34	107.259,16	112.145,92	116.865,08	119.778,53	118.388,44	121.962,16
Bolničke usluge	38.004,85	40.336,45	38.293,2	39.329,28	41.048,29	42.762,07	45.497,93	47.010,3	48.188,89	49.472,85	51.178,13
Prijevoz	828.171,92	877.275,69	921.401,24	958.051,45	954.096,74	882.937,44	913.618,51	963.617,51	978.354,67	968.801,38	992.405,18
Kupnja vozila	274.102,58	281.785,67	292.614,28	299.067,95	278.035,6	266.836,87	257.314,58	258.888,33	248.650,28	246.115,52	259.154,16
Transportna oprema	406.403,34	438.022,18	459.313,47	477.105,96	494.440,76	446.358,5	479.956,4	516.647,23	530.342,49	519.525,54	522.327,58
Transportne usluge	147.666	157.467,84	169.473,49	181.877,54	181.620,39	169.742,07	176.347,53	188.081,95	199.361,91	203.160,32	210.923,43
Komunikacije	180.759,95	188.890,7	192.899,17	199.665,07	200.744,41	194.166,09	200.833,47	199.989,28	200.470,82	195.753,8	196.888,12
Rekreacija i kultura	584.249,57	601.021,68	627.742,09	659.766,38	657.885,13	622.214,84	641.250,08	648.654,92	656.190,6	646.654,1	667.752,13
Audio vizualna oprema	118.305,63	122.936,44	127.198,88	129.993,54	128.980,54	118.180,27	118.655,93	114.928,31	113.315,94	105.065,92	107.323,26
Ostali važni izdaci za rekreaciju i kulturu	23.719,87	248.89,67	26.521,47	28.170,16	27.076,79	24.955,92	26.340,42	26.453,62	26.926,56	26.937,12	29.873,95
Oprema za rekreaciju	124.829,85	125.873,11	130.156,14	140.564,77	139.423,28	130.715,33	137.049,38	138.387,04	141.536,57	138.473,66	144.003,01
Usluge rekreacije i kulture	192.072,33	196.989,74	208.409,38	219.889,78	221.492,93	215.786,47	223.506,9	231.588,94	238.290,1	240.727,71	249.900,05
Novine, knjige i pribor za pisanje	92.801,64	95.104,49	98.707,44	10.1743,62	98.967,23	92.830,74	94.381,56	93.814,89	91.927,02	91.318,18	91.847,01
Putovanja	32.520,25	35.228,23	36.748,79	39.404,51	41.944,37	39.746,12	41.315,91	43.482,13	44.194,42	44.131,51	44.804,85
Obrazovanje	59.717,93	62.507,71	67.369,83	73.403,07	74.959,16	73.640,49	76.972,66	79.327,02	82.689,01	85.150,38	89.309,3
Restorani i hoteli	516.052,8	537.635,01	564.288,65	593.091,31	586.953,82	555.138,27	571.704,43	589.679,53	604.467,08	612.076,5	634.883,65
Usluge cateringa	431.436,41	449.096,49	470.084,01	492.466,41	485.974,96	462.781,76	475.009,64	489.049,29	498.630,43	504.242,13	522.732,73
Usluge smještaja	84.616,39	88.538,52	94.204,64	100.624,9	100.978,86	92.356,51	96.694,79	100.630,24	105.836,66	107.834,37	112.150,91
Ostala dobra i usluge	720.416,33	766.956,6	818.295,75	877.930,32	870.893,07	779.935,31	808.187,18	829.897,42	840.132,73	845.029	883.387,55
Osobna higijena	140.698,61	144.632,82	153.008,71	161.082,8	160.497,47	155.050,91	166.769,06	171.700,68	176.273,88	175.428,05	181.941,21
Osobni predmeti	51.962,47	52.961,24	57.194,82	58.490,35	57.990,22	54.143,34	59.810,73	62.331,22	63.679,5	62.257,43	65.521,98
Socijalna zaštita	71.061,52	76.208,76	80.518,64	83.981,96	84.906,29	85.068,67	88.170,86	90.953,9	96.610,3	99.972,75	105.448,81
Osiguranje	160.576,93	180.704,17	182.956,99	201.678,51	192.717,99	179.908,24	185.229,6	191.922,72	196.551,61	202.412,14	207.014,93
Financijske usluge	194.699,78	205.813,13	233.002,18	254.979,32	256.719,7	189.957,15	190.040,69	193.151,05	181.472,06	179.283,43	195.583,82
Ostale usluge	101.417,04	106.636,49	111.614,41	117.717,49	118.061,49	115.807	118.166,26	119.837,97	125.545,36	125.675,09	127.876,82

Izvor: Izrada autorice, prema OECD Final consumption expenditure of households

Tablica 11 prikazuje podjelu izdataka zbirno za sve države EU 28, u razdoblju od 2004. do 2014. godine. Najviše izdataka se izdvaja za stanovanje i potrošnju energenata (1.886.495,8 milijuna eura), a od toga najveći dio odlazi na najamnine. Nakon stanovanja slijede izdaci za prijevoz (992.405,18 milijuna eura) i hrana i bezalkoholna pića (955.701,18 milijuna eura). Najmanje izdataka odlazi na obrazovanje, svega 89.309,3 milijuna eura. Zabrinjavajuće je što su veći izdaci za alkohol (122.900,83 milijuna eura) i duhan (149.467,04 milijuna eura) od izdataka za obrazovanje.

Naredni grafikon prikazuje udjele odabranih izdataka kućanstava po članicama EU-a u 2015. godini. Odabrani su izdaci za hranu i bezalkoholna pića, stanovanje i potrošnju energenata, te izdaci za prijevoz iz razloga što te skupine izdataka čine najveći udio u ukupnim izdacima. Usporedivši članice EU-a vidimo kako se u 2015. godini u većini država najviše izdvajalo za stanovanje i potrošnju energenata. Tek u četiri članica su na prvom mjestu izdaci za hranu i bezalkoholna pića. U 2015. godini za hranu i bezalkoholna pića najviše je izdvajala Rumunjska (29,4%), a najmanje su izdvajali stanovnici Ujedinjenog Kraljevstva (8,3%). Za stanovanje i potrošnju energenata najviše je izdvajala Danska (29,4%), dok je najmanje izdvajala Malta (10,1%). Malta je jedina članica EU-a kojoj od tri odabrana izdatka stanovanje i potrošnja energenata ima najmanji udio.

Grafikon 2 Udjeli odabranih izdataka kućanstava po članicama EU-a u 2015. godini

Izvor: Izrada autorice, prema Eurostat Household consumption by purpose

Tablica 12 Struktura izdataka kućanstava u EU 28 u razdoblju od 2004. do 2014. godine (%)

	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Ukupni izdaci za osobnu potrošnju	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Hrana i bezalkoholna pića	12,48	12,30	12,17	12,14	12,44	12,55	12,35	12,28	12,40	12,52	12,37
Hrana	90,85	90,80	90,63	90,60	90,72	90,63	90,89	90,65	90,65	90,80	90,80
Bezalkoholna pića	9,15	9,20	9,37	9,40	9,28	9,37	9,11	9,35	9,35	9,20	9,20
Alkohol i duhan	4,13	4,07	4,01	3,98	3,92	4,04	4,04	4,06	4,09	4,07	4,07
Alkohol	38,19	38,16	38,34	37,91	38,20	37,86	38,32	38,39	38,66	39,11	39,12
Duhan	48,47	48,40	47,67	47,86	47,89	47,99	48,46	48,04	47,72	47,43	47,57
Odjeća i obuća	5,51	5,42	5,37	5,31	5,18	5,10	5,08	5,03	4,95	4,92	4,95
Odjeća	82,21	81,99	81,85	81,81	81,61	81,53	81,62	81,69	81,67	81,65	81,62
Obuća	17,79	18,01	18,15	18,19	18,39	18,47	18,38	18,31	18,33	18,35	18,38
Stanovanje i potrošnja energenata	21,36	21,66	21,89	21,91	22,51	23,57	24,00	23,97	24,41	24,65	24,42
Stvarna najamnina	19,89	19,56	19,26	19,25	18,74	18,90	18,75	18,84	18,76	18,75	19,03
Dodatna najamnina	52,35	52,15	51,74	52,30	51,32	51,96	52,03	52,06	51,66	51,57	52,32
Popravci na nekretnini	4,00	4,04	4,10	4,29	4,31	4,30	3,96	4,09	3,78	3,74	3,72
Voda	6,93	6,89	6,84	6,82	6,74	6,83	6,78	6,81	6,76	6,75	6,75
Struja i plin	16,82	17,36	18,06	17,34	18,88	18,02	18,48	18,20	19,04	19,19	18,17
Pokucstvo, oprema za kuću i redovito održavanje	6,13	6,03	6,04	5,94	5,75	5,66	5,71	5,61	5,51	5,44	5,44
Namještaj	36,35	36,26	36,33	36,09	35,43	34,51	33,78	34,10	33,36	32,84	32,80
Kućni tekstil	8,24	8,00	8,03	8,16	8,03	8,15	8,07	7,62	7,68	7,62	7,74
Kućanski uređaji	13,85	13,88	13,74	13,62	13,91	13,55	13,91	13,72	13,84	13,75	13,68
Posuđe i pribor za kućanstvo	8,84	8,92	8,91	8,71	8,58	8,41	8,48	8,69	8,72	8,63	8,70
Alat	6,48	6,40	6,45	6,61	6,66	6,64	6,59	6,69	6,86	7,02	7,09
Proizvodi i usluge za rutinsko održavanje	26,24	26,54	26,54	26,81	27,39	28,75	29,18	29,18	29,54	30,13	29,99

Nastavak

Zdravstvo	3,47	3,43	3,33	3,35	3,49	3,66	3,71	3,78	3,80	3,86	3,88
Medicinski proizvodi, uređaji i oprema	40,26	40,00	41,10	41,10	41,04	40,17	40,39	40,79	40,99	42,28	42,28
Vanbolničke usluge	41,97	41,76	41,91	42,37	42,52	42,77	42,40	42,23	42,08	40,71	40,66
Bolničke usluge	17,77	18,24	16,99	16,53	16,44	17,05	17,20	16,99	16,93	17,01	17,06
Prijevoz	13,45	13,61	13,62	13,50	13,32	12,90	12,83	13,17	13,05	12,87	12,85
Kupnja vozila	33,10	32,12	31,76	31,22	29,14	30,22	28,16	26,87	25,42	25,40	26,11
Transportna oprema	49,07	49,93	49,85	49,80	51,82	50,55	52,53	53,62	54,21	53,63	52,63
Transportne usluge	17,83	17,95	18,39	18,98	19,04	19,22	19,30	19,52	20,38	20,97	21,25
Komunikacije	2,94	2,93	2,85	2,81	2,80	2,84	2,82	2,73	2,67	2,60	2,55
Rekreacija i kultura	9,49	9,32	9,28	9,30	9,18	9,09	9,00	8,87	8,75	8,59	8,65
Audio vizualna oprema	20,25	20,45	20,26	19,70	19,61	18,99	18,50	17,72	17,27	16,25	16,07
Ostali važni izdaci za rekreaciju i kulturu	4,06	4,14	4,22	4,27	4,12	4,01	4,11	4,08	4,10	4,17	4,47
Oprema za rekreaciju	21,37	20,94	20,73	21,31	21,19	21,01	21,37	21,33	21,57	21,41	21,57
Usluge rekreacije i kulture	32,88	32,78	33,20	33,33	33,67	34,68	34,85	35,70	36,31	37,23	37,42
Novine, knjige i pribor za pisanje	15,88	15,82	15,72	15,42	15,04	14,92	14,72	14,46	14,01	14,12	13,75
Putovanja	5,57	5,86	5,85	5,97	6,38	6,39	6,44	6,70	6,73	6,82	6,71
Obrazovanje	0,97	0,97	1,00	1,03	1,05	1,08	1,08	1,08	1,10	1,13	1,16
Restorani i hoteli	8,38	8,34	8,34	8,36	8,19	8,11	8,03	8,06	8,06	8,13	8,22
Usluge cateringa	83,60	83,53	83,31	83,03	82,80	83,36	83,09	82,93	82,49	82,38	82,34
Usluge smještaja	16,40	16,47	16,69	16,97	17,20	16,64	16,91	17,07	17,51	17,62	17,66

Nastavak

Ostala dobra i usluge	11,70	11,90	12,10	12,37	12,16	11,40	11,35	11,34	11,20	11,22	11,44
Osobna higijena	19,53	18,86	18,70	18,35	18,43	19,88	20,63	20,69	20,98	20,76	20,60
Osobni predmeti	7,21	6,91	6,99	6,66	6,66	6,94	7,40	7,51	7,58	7,37	7,42
Socijalna zaštita	9,86	9,94	9,84	9,57	9,75	10,91	10,91	10,96	11,50	11,83	11,94
Osiguranje	22,29	23,56	22,36	22,97	22,13	23,07	22,92	23,13	23,40	23,95	23,43
Financijske usluge	27,03	26,84	28,47	29,04	29,48	24,36	23,51	23,27	21,60	21,22	22,14
Ostale usluge	14,08	13,90	13,64	13,41	13,56	14,85	14,62	14,44	14,94	14,87	14,48

Izvor: Izrada autorice, prema OECD Final consumption expenditure of households

U prethodnoj tablici prikazana je struktura izdataka kućanstava u EU 28 od 2004. do 2014. godine. Pri čemu vidimo da udio veći od 20% ukupnih izdataka pripada upravo izdacima za stanovanje i potrošnju energenata. Sve ostale skupine izdataka čine udio manji od 20%.

Osim prethodno prikazanih različitih stopa PDV-a te različitog rasporeda i visine izdataka države članice EU imaju i različite dohotke ovisno o standardu pojedine države. U narednoj tablici prikazane su prosječne godišnje neto plaće bračnog para sa dvoje djece u razdoblju od 2004. do 2015. godine.

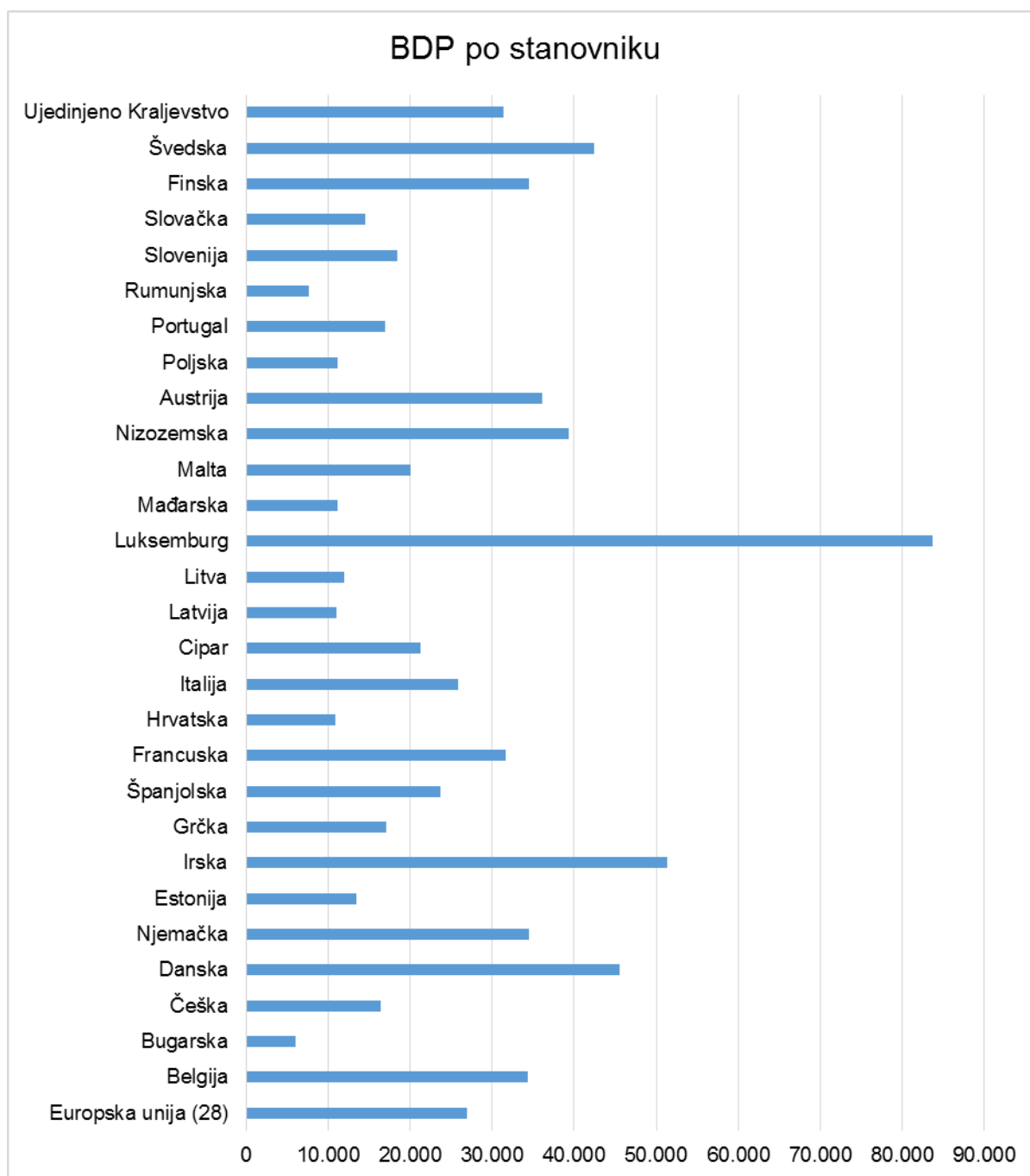
Pri tome možemo vidjeti kako je najviša neto plaća bračnog para sa dvoje djece u posljednjoj godini bila u Luksemburgu (86.359,07 eura), slijedi Ujedinjeno Kraljevstvo (78.468,51 euro), te Danska (73.187,26 eura) i Nizozemska (73.012,10 eura). Najmanje plaće ima Bugarska (8.667,87 eura), zatim Rumunjska (10.713,18 eura) te Litva (13.519,69 eura). Hrvatska nije daleko od država sa najnižim plaćama. Prosječna godišnja neto plaća bračnog para sa dvoje djece u Hrvatskoj je 2015. godine iznosila 18.983,83 eura.

Tablica 13 Prosječne godišnje neto plaće bračnog para sa dvoje djece u razdoblju od 2004. do 2015. godine prikazane u eurima

	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
EU 28	37.703,84	39.423,45	40.563,01	42.255,18	42.423,97	42.036,86	43.988,94	44.774,48	46.525,47	48.006,52	49.037,66	51.130,41
Belgija	45.347,53	46.521,85	47.817,60	49.040,24	51.379,10	53.356,86	54.400,86	55.836,25	57.532,48	58.264,78	58.619,59	59.174,24
Bugarska	2.857,73	3.405,77	3.822,48	4.424,28	5.536,92	6.332,22	6.573,68	6.792,89	7.196,91	7.797,32	7.964,85	8.667,87
Češka	10.530,03	11.833,93	13.486,83	15.245,03	18.325,03	17.935,32	19.120,98	19.788,97	20.084,62	19.354,62	18.927,20	19.488,50
Danska	53.034,86	53.708,04	55.306,76	57.756,58	60.024,63	62.741,27	65.618,04	66.617,88	68.114,75	68.886,50	69.464,82	73.187,26
Njemačka	48.203,01	48.970,89	49.271,41	50.700,13	52.036,27	52.301,40	55.683,20	57.182,28	58.421,60	59.222,61	60.447,75	62.053,53
Estonija	9.401,92	10.572,61	12.931,20	15.334,29	17.684,84	16.281,46	16.462,93	17.471,71	18.448,51	19.714,59	20.653,10	22.538,89
Irska	50.155,96	52.431,96	54.615,80	57.502,12	59.970,32	56.997,52	56.679,52	56.375,04	58.520,94	57.662,92	58.248,04	59.639,96
Grčka	37.899,29	38.408,10	40.888,48	41.739,48	42.097,49	43.723,93	43.696,89	39.898,69	38.095,34	33.254,48	33.099,53	33.166,14
Španjolska	32.734,18	33.561,29	34.361,06	35.834,66	38.460,98	39.691,23	39.729,68	40.713,39	40.909,44	41.083,10	41.298,25	42.230,88
Francuska	45.393,90	46.649,12	47.992,01	49.537,02	51.235,95	52.062,14	52.889,73	54.012,14	55.005,12	55.773,37	56.276,38	56.774,44
Hrvatska	15.634,43	16.702,50	17.790,32	18.765,97	20.486,65	20.523,45	20.980,97	20.869,63	20.917,67	18.044,49	18.206,46	18.983,83
Italija	35.229,24	36.724,97	37.507,91	38.450,70	39.696,37	40.407,90	41.234,09	41.789,14	42.463,34	43.391,49	43.957,19	44.309,57
Cipar	:	38.434,24	39.590,09	41.553,97	:	:	:	:	:	:	:	:
Latvija	5.717,15	6.402,38	7.806,12	10.162,63	12.529,91	12.641,92	12.194,92	12.686,63	13.366,84	13.904,66	15.027,98	23.034,30
Litva	5.809,90	6.688,53	8.151,80	9.873,42	11.749,39	11.240,78	10.693,03	10.959,00	11.425,82	12.066,01	12.777,46	13.519,69
Luksemburg	69.727,67	71.428,28	73.213,27	74.729,59	77.567,60	80.307,48	81.608,64	81.895,25	84.055,59	84.962,73	86.265,67	86.359,07
Mađarska	9.833,64	10.757,51	10.828,27	11.711,21	12.738,32	11.957,44	13.671,28	14.221,62	14.288,69	14.744,55	14.581,20	15.208,64
Malta	:	10.339,46	10.630,43	11.122,15	28.371,12	29.087,93	30.328,43	32.780,07	34.452,93	35.361,29	34.798,00	35.398,71
Nizozemska	53.579,49	54.796,99	57.740,07	59.551,46	60.788,68	64.242,38	65.555,82	66.989,41	68.110,90	70.318,18	72.325,93	73.012,10
Austrija	48.525,73	50.084,32	51.299,72	52.457,25	53.500,97	56.055,33	56.739,88	57.876,32	58.911,09	60.166,04	61.122,86	61.872,70
Poljska	8.578,45	9.930,24	10.712,38	12.931,67	15.058,45	12.701,82	14.216,68	14.649,29	14.548,75	15.389,09	15.759,25	18.465,96
Portugal	21.924,75	22.682,36	24.728,42	24.958,27	25.185,27	25.470,83	26.616,25	25.275,05	26.696,06	26.380,29	26.104,83	26.372,04
Rumunjska	3.728,61	5.042,59	5.705,87	7.393,28	8.197,29	7.437,19	8.229,46	8.746,48	8.272,86	8.560,56	9.480,96	10.713,18
Slovenija	17.506,89	18.655,64	19.612,51	21.208,48	22.856,87	23.347,87	24.429,97	25.037,75	25.672,04	25.855,18	26.191,52	26.388,23
Slovačka	10.684,60	11.545,28	12.412,77	13.285,61	14.499,24	15.198,21	15.619,69	15.823,94	16.187,09	16.513,94	17.145,32	17.417,54
Finska	45.051,27	46.775,50	49.091,74	52.014,71	54.578,36	56.908,94	58.133,08	59.379,94	61.125,67	61.940,14	62.279,31	62.672,98
Švedska	48.368,20	49.233,16	51.340,34	55.582,10	56.325,19	53.390,02	60.918,92	65.497,37	69.946,92	71.089,54	70.781,22	70.725,81
Ujedinjeno Kraljevstvo	65.321,55	67.065,19	69.620,67	73.160,52	64.445,97	57.982,71	61.706,58	61.195,36	68.599,68	65.633,96	69.648,81	78.468,51

Izvor: Izrada autorice, prema Annual net earnings, Eurostat, iznimka Hrvatska (plaće od 2004. do 2012. godine su računate po podacima sa Državnog zavoda za statistiku, uzimajući u obzir prosječne bruto plaće muškarca i žene, te stvaranjem prosječne neto plaće za bračni par sa dvoje djece pri čemu su djeca na olakšici oca. Pri izračunu neto plaće korišteni su podaci o porezu na dohodak koji su bili aktualni u godini za koju se plaća računa. Prosječna ponderirana stopa prireza korištena za izračun neto plaće od 2004. do 2009. godine iznosi 11,16%, te je ista preuzeta iz rada: A. Grdović Gnip, I. Tomić *Koliko duboko ruka države zadire u džep radnika? Hrvatska vs. Europska unija*, Institut za javne financije. Prosječna ponderirana stopa prireza korištena za izračun neto plaće od 2009. do 2012. godine iznosi 11,32% a dobivena je na temelju broja stanovnika sa popisa stanovništva iz 2011. godine i stopa prireza koje su bile aktualne 2012. godine. Pri konverziji plaće iz hrvatske kune u euro korišten je prosječni tečaj za pojedine godine po podacima iz arhive tečajnih listi Hrvatske narodne banke.

Grafikon 3 BDP po stanovniku u eurima 2016. godine

Izvor: Izrada autorice, prema Real GDP per capita, growth rate and totals, Eurostat

Grafikon 1 prikazuje BDP po stanovniku u 2016. godini. Najniži BDP po stanovniku imaju Bugarska i Rumunjska. Njihov BDP po stanovniku niži je od 10.000 eura. S druge strane najviši BDP po stanovniku ima Luksemburg, on iznosi 83.700 eura. Slijede Danska, Švedska i Irska.

Kako bi utjecaj promjena stopa PDV-a bio preciznije izračunat, iz neto plaća mora se izuzeti dio koji građani izdvajaju za štednju. Time dobivamo jasniju sliku o stvarnoj potrošnji neto plaća. U tablici 15 prikazane su stope štednje kućanstava država EU 28 od 2004. do 2015. godine. Stopa štednje u EU 28 se kreće u rasponu od 10 do 13%. Najviša stopa štednje na razini EU 28 dosegnuta je 2009. godine kada je iznosila 12,9%, a najmanja stopa štednje bila je 2015. godine kada je ona iznosila 10,37%. Uzevši u obzir nedostatak podataka za nekoliko država, dolazimo do zaključka kako najvišu prosječnu stopu štednje u prikazanom razdoblju ima Francuska (14,76%). Bugarska je jedina država koja u cijelom prikazanom razdoblju ima negativnu stopu štednje, stoga njena prosječna stopa štednje u razdoblju od 2004. do 2015. godine iznosi -7,98%.

Tablica 14 Stope štednje kućanstava država EU 28 u razdoblju od 2004. do 2015. godine (%)

	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
EU 28	11,87	11,35	10,98	10,73	10,89	12,90	11,96	11,25	10,87	10,82	10,61	10,37
Belgija	14,98	14,77	15,43	15,73	16,43	17,70	14,87	13,54	12,93	12,34	12,03	11,69
Bugarska	-11,78	-14,41	-11,49	-19,85	-8,16	-1,68	-3,90	-2,97	-9,21	-1,53	-4,51	-6,30
Češka	9,92	11,01	12,58	11,97	11,36	11,34	12,52	11,19	11,14	10,86	11,77	11,81
Danska	5,95	3,49	6,01	5,03	4,47	7,64	8,56	7,64	6,98	8,84	5,20	10,51
Njemačka	16,23	16,24	16,27	16,71	17,06	16,79	16,81	16,52	16,38	16,25	16,73	17,03
Estonija	-2,61	-1,89	-3,91	-0,26	7,52	12,87	9,83	9,89	8,92	6,19	9,39	8,77
Irska	8,17	9,00	7,64	6,56	10,26	14,30	12,20	9,46	11,78	10,31	10,90	10,74
Grčka	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Španjolska	10,63	9,31	7,89	5,87	8,25	13,39	10,09	10,77	8,56	9,65	8,97	8,20
Francuska	15,50	14,20	14,32	14,77	14,70	15,91	15,48	15,25	14,74	14,02	14,05	14,14
Hrvatska	9,82	7,27	7,36	5,46	6,53	11,87	12,21	11,53	11,96	:	:	:
Italija	15,05	14,72	14,23	13,94	13,88	13,49	11,09	10,77	9,53	11,04	11,23	10,49
Cipar	7,86	10,72	10,83	5,91	4,77	8,90	6,71	6,39	3,63	-3,28	-7,98	-5,74
Latvija	1,13	2,38	-0,66	0,43	12,22	13,25	4,17	-3,93	-3,85	-4,49	-3,55	-2,19
Litva	7,78	4,05	5,15	-4,06	-0,51	5,11	7,79	4,55	1,78	2,15	-0,61	-1,85
Luksemburg	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Mađarska	9,37	10,42	11,15	7,44	6,87	9,11	9,14	9,72	8,24	9,75	10,89	9,62
Malta	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Nizozemska	13,20	12,33	10,98	11,05	11,09	14,48	12,66	13,05	14,07	14,11	13,08	12,74
Austrija	14,46	15,75	16,19	16,91	16,87	16,34	14,58	13,27	14,00	12,60	12,62	12,97
Poljska	5,84	5,32	5,14	5,15	3,34	5,48	4,95	1,52	1,49	2,54	2,09	1,77
Portugal	10,00	9,21	8,05	6,98	6,91	10,43	9,16	7,45	7,68	7,80	5,19	4,49
Rumunjska	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Slovenija	13,47	15,55	17,16	15,55	15,76	14,61	13,15	12,64	10,80	13,39	13,32	14,80
Slovačka	6,08	6,77	5,75	7,10	5,96	7,49	7,59	6,22	6,19	5,91	7,20	8,81
Finska	9,45	7,88	6,70	6,99	7,19	10,34	9,79	8,14	7,84	8,61	7,18	6,74
Švedska	8,77	8,22	9,90	12,14	15,93	15,13	13,95	15,22	17,87	17,72	18,30	18,60
UK	7,18	6,48	6,18	6,84	5,38	9,32	10,97	8,93	8,32	6,65	6,80	6,45

Izvor: Izrada autorice, prema Household saving rate (%), Eurostat

Za analizu utjecaja PDV-a na dohodak građana odabrat ćemo dvije države koje nisu mijenjale stope PDV-a i dvije države koje su često mijenjale stope, te usporediti ih sa Hrvatskom. Stoga ćemo izvršiti analizu za Dansku, Austriju, Portugal, Sloveniju i Hrvatsku. Razlika u učestalosti promjena stopa PDV-a nije jedina razlika među ovim državama. Prije same analize detaljnije ćemo razmotriti svaku državu koju ćemo uključiti u analizu.

U nastavku ćemo prikazati izračun poreza na dodanu vrijednost prema godišnjim plaćama, odnosno izdacima za pojedine kategorije osobne potrošnje. Pri tome će se uzeti u obzir stopa poreza na dodanu vrijednost koja obuhvaća pojedinu kategoriju osobne potrošnje. Različite države različitim visinama stopa, ujedno i kategorijama stopa (standardna, snižena) oporezuju različite kategorije osobne potrošnje. No svih pet analiziranih država ne oporezuju kategoriju obrazovanja, dok pojedine države ne oporezuju ni kategoriju zdravstva. Analiza će se izvršiti za četiri godine, 2004., 2008., 2010. i 2015. godina. Te su godine odabrane iz razloga što se želi prikazati promjena i utjecaj PDV-a prije i poslije financijske krize. Najviše promjena stopa PDV-a je izvršeno u kriznom razdoblju, stoga je definitivno financijska kriza ostavila traga i u pogledu PDV-a i njegovog utjecaja na dohodak građana. Posljednja godina koja se analizira je 2015. iz razloga što su posljednji dostupni podaci za većinu država upravo iz te godine.

4.1 Analiza promjena stopa PDV-a u Danskoj

Danska je dio analize iz razloga što u razdoblju od 2001. do 2016. godine nije mijenjala stope PDV-a. Uz to, ona je jedina država članica EU-a koja ne koristi sniženu stopu PDV-a. Standardna stopa PDV-a u Danskoj iznosi 25%. Danska je treća država u EU 28 po visini prosječnih neto plaća. Također je treća po visini BDP-a po stanovniku. Na ljestvici udjela PDV-a u ukupnim porezima nalazi se na dvadesetom mjestu. Naredna tablica prikazuje udjele izdataka u Danskoj za 2004., 2008., 2010. i 2015. godinu, te se na dnu tablice nalaze prosječne godišnje neto plaće bračnog para sa dvoje djece umanjene za štednju koje ćemo potom koristiti za izračun samog utjecaja PDV-a na dohodak građana. U Danskoj najviše izdataka odlazi za stanovanje i potrošnju energenata, preko 26% ukupnih izdataka. Slijede kategorije ostala dobra i usluge, prijevoz, hrana i bezalkoholna pića te rekreacija i

kultura, koje sve prelaze 11% ukupnih izdataka. Najmanje izdataka se izdvaja za obrazovanje, raspon od 0,71 do 0,82% ukupnih izdataka u prikazanim godinama. Stopa štednje je u prikazanim godinama najmanja 2008. (4,47%), dok je najviše 2015. godine kada je bila više nego dupla u odnosu na 2008. godinu (10,51%).

Tablica 15 Udjeli izdataka Danske za 2004., 2008., 2010. i 2015. godinu (%)

Kategorije osobne potrošnje	2004.	2008.	2010.	2015.
Hrana i bezalkoholna pića	11,37	11,29	11,31	11,30
Alkoholna pića i duhan	4,26	3,74	3,75	3,67
Odjeća i obuća	4,39	4,43	4,58	4,14
Stanovanje i potrošnja energenata	26,65	26,32	29,28	29,74
Pokućstvo, oprema za kuću i redovito održavanje	5,45	5,51	5,06	4,81
Zdravstvo	2,71	2,68	2,96	2,91
Prijevoz	12,46	12,63	11,26	11,68
Komunikacije	2,19	2,12	2,01	2,17
Rekreacija i kultura	11,89	11,92	11,06	10,74
Obrazovanje	0,73	0,71	0,79	0,82
Hoteli i restorani	5,23	5,63	5,36	6,13
Ostala dobra i usluge	12,67	13,02	12,59	11,89
Plaća (€)	53.034,86	60.024,63	65.618,04	73.187,26
Stopa štednje (%)	5,95	4,47	8,56	10,51
Plaća umanjena za štednju (€)	49.879,29	57.341,53	60.001,14	65.495,28

Izvor: Izračun autorice, prema OECD Final consumption expenditure of households, Annual net earnings Eurostat, Household saving rate (%) Eurostat

U nastavku je prikazana podjela plaće na izdatke prema prikazanim udjelima u prethodnoj tablici. Raspoređena je plaća umanjena za štednju kako bi se obio prikaz realno potrošenog dohotka. U apsolutnim vrijednostima najveći izdatak, onaj za stanovanje i potrošnju energenata iznosi od 13.292,83 eura godišnje do 19.478,30 eura. Dok najmanji izdatak, onaj za obrazovanje iznosi od 407,12 eura godišnje do 537,06 eura.

Tablica 16 Raspored danske prosječne godišnje neto plaće bračnog para sa dvoje djece na kategorije osobne potrošnje, prikazano u eurima

Kategorije osobne potrošnje	2004.	2008.	2010.	2015.
Hrana i bezalkoholna pića	5.671,28	6.473,86	6.786,13	7.400,97
Alkoholna pića i duhan	2.124,86	2.144,57	2.250,04	2.403,68
Odjeća i obuća	2.189,70	2.540,23	2.748,05	2.711,50
Stanovanje i potrošnja energenata	13.292,83	15.092,29	17.568,33	19.478,30
Pokućstvo, oprema za kuću i redovito održavanje	2.718,42	3.159,52	3.036,06	3.150,32
Zdravstvo	1.351,73	1.536,75	1.776,03	1.905,91
Prijevoz	6.214,96	7.242,24	6.756,13	7.649,85
Komunikacije	1.092,36	1.215,64	1.206,02	1.421,25
Rekreacija i kultura	5.930,65	6.835,11	6.636,13	7.034,19
Obrazovanje	364,12	407,12	474,01	537,06
Hoteli i restorani	2.608,69	3.228,33	3.216,06	4.014,86
Ostala dobra i usluge	6.319,71	7.465,87	7.554,14	7.787,39

Izvor: Izračun autorice

Naredna tablica prikazuje izračun PDV-a na temelju plaće i kategorija osobne potrošnje u Danskoj.

Tablica 17 Izračun PDV-a na temelju plaće i kategorija osobne potrošnje danske u 2004., 2008., 2010. i 2015. godini, prikazano u eurima

Kategorije osobne potrošnje	2004.	2008.	2010.	2015.
Hrana i bezalkoholna pića	1.134,26	1.294,77	1.357,23	1.480,19
Alkoholna pića i duhan	424,97	428,91	450,01	480,74
Odjeća i obuća	437,94	508,05	549,61	542,30
Stanovanje i potrošnja energenata	2.658,57	3.018,46	3.513,67	3.895,66
Pokućstvo, oprema za kuću i redovito održavanje	543,68	631,90	607,21	630,06
Zdravstvo	270,35	307,35	355,21	381,18
Prijevoz	1.242,99	1.448,45	1.351,23	1.529,97
Komunikacije	218,47	243,13	241,20	284,25
Rekreacija i kultura	1.186,13	1.367,02	1.327,23	1.406,84
Obrazovanje	-	-	-	-
Hoteli i restorani	521,74	645,67	643,21	802,97
Ostala dobra i usluge	1.263,94	1.493,17	1.510,83	1.557,48
Ukupno plaćeno PDV-a	9.903,04	11.386,88	11.906,62	12.991,64
Udio PDV-a u neto plaći umanjenoj za štednju	19,85	19,86	19,84	19,84

Izvor: Izračun autorice

U prethodnoj tablici prikazan je izračun PDV-a u izdacima po kategorijama potrošnje. Iz razloga što Danska koristi samo standardnu stopu od 25%, ona je korištena za izračun PDV-a u svim kategorijama potrošnje. Iako se stopa PDV-a u analiziranim godinama nije mijenjala prosječan građanin izdvaja više za PDV. Na takvu promjenu utječe porast plaće. U apsolutnim vrijednostima na PDV je najmanji dio plaće odlazio 2004. godine (9.903,04 eura godišnje), dok je najveći dio izdvojen 2015. godine (12.991,64 eura godišnje). U relativnim vrijednostima u svim godinama je za PDV izdvojeno gotovo 20% plaće, razlika među godinama iznosi neznatnih 0,01%.

4.2 Analiza promjena stopa PDV-a u Austriji

Austrija kao ni Danska nije mijenjala stope PDV-a u razdoblju od 2001. do 2016. godine. U Austriji se koriste standardna stopa od 20%, snižena stopa od 10% te geografska stopa od 19%. Geografska stopa PDV-a koristi se za područje Mittelberga i Jungholza, no ovu stopu ne uzimamo u obzir glede analize jer nema značajan utjecaj na cjelokupno stanovništvo Austrije. Po BDP-u po stanovniku EU 28 Austrija se nalazi na šestom mjestu, dok je na dvadeset i četvrtom mjestu ljestvice udjela PDV-a u ukupnim porezima. Što se tiče prosječnih plaća Austrija se nalazi na osmom mjestu u EU 28. Tablica 15 prikazuje udjele izdataka u Austriji za godine koje ćemo analizirati, te se na dnu tablice nalaze prosječne godišnje neto plaće bračnog para sa dvoje djece umanjene za štednju. U Austriji se najviše izdataka izdvaja za stanovanje i potrošnju energenata, u prikazanom razdoblju ovi izdaci rastu sa 20,10% na 22,69% ukupnih izdataka u 2015. godini. Slijede izdaci za hotele i restorane te izdaci za prijevoz koji prelaze 11% ukupnih izdataka. Najmanje se izdvaja za obrazovanje, od 0,72 do 0,84% ukupnih izdataka u prikazanim godinama. Udio štednje je bio najviši 2008. godine kada je iznosio 16,87%, dok je bio najmanji 2015. godine kada je iznosio 12,97%.

Tablica 18 Udjeli izdataka Austrije za 2004., 2008., 2010. i 2015. godinu (%)

Kategorije osobne potrošnje	2004.	2008.	2010.	2015.
Hrana i bezalkoholna pića	10,22	10,06	9,89	9,86
Alkoholna pića i duhan	3,43	3,35	3,45	3,39
Odjeća i obuća	6,26	5,94	6,03	5,97
Stanovanje i potrošnja energenata	20,10	21,11	21,38	22,69
Pokuštvo, oprema za kuću i redovito održavanje	6,84	6,62	6,78	6,46
Zdravstvo	3,77	3,59	3,67	3,77
Prijevoz	13,21	13,26	12,99	11,71
Komunikacije	2,81	2,33	2,08	1,75
Rekreacija i kultura	10,35	10,37	10,58	10,21
Obrazovanje	0,76	0,84	0,72	0,81
Hoteli i restorani	11,65	11,70	11,86	12,95
Ostala dobra i usluge	10,59	10,83	10,57	10,43
Plaća (€)	48.525,73	53.500,97	56.739,88	61.872,70
Stopa štednje (%)	14,46	16,87	14,58	12,97
Plaća umanjena za štednju (€)	41.508,91	44.475,36	48.467,21	53.847,81

Izvor: Izračun autorice, prema OECD Final consumption expenditure of households, Annual net earnings Eurostat, Household saving rate (%) Eurostat

Slijedi tablica koja prikazuje podjelu plaće na izdatke prema prikazanim udjelima u prethodnoj tablici. Također se raspoređuje plaća umanjena za štednju. U apsolutnim vrijednostima najveći izdatak, izdatak za stanovanje i potrošnju energenata iznosi od 8.343,29 eura godišnje do 12.218,07 eura. Dok najmanji izdatak, onaj za obrazovanje iznosi od 315,47 eura godišnje do 373,59 eura.

Tablica 19 Raspored austrijske prosječne godišnje neto plaće bračnog para sa dvoje djece na kategorije osobne potrošnje, prikazano u eurima

Kategorije osobne potrošnje	2004.	2008.	2010.	2015.
Hrana i bezalkoholna pića	4.242,21	4.474,22	4.793,41	5.309,39
Alkoholna pića i duhan	1.423,76	1.489,92	1.672,12	1.825,44
Odjeća i obuća	2.598,46	2.641,84	2.922,57	3.214,71
Stanovanje i potrošnja energenata	8.343,29	9.388,75	10.362,29	12.218,07
Pokućstvo, oprema za kuću i redovito održavanje	2.839,21	2.944,27	3.286,08	3.478,57
Zdravstvo	1.564,89	1.596,67	1.778,75	2.030,06
Prijevoz	5.483,33	5.897,43	6.295,89	6.305,58
Komunikacije	1.166,40	1.036,28	1.008,12	942,34
Rekreacija i kultura	4.296,17	4.612,09	5.127,83	5.497,86
Obrazovanje	315,47	373,59	348,96	436,17
Hoteli i restorani	4.835,79	5.203,62	5.748,21	6.973,29
Ostala dobra i usluge	4.395,79	4.816,68	5.122,98	5.616,33

Izvor: Izračun autorice

Sljedeća tablica prikazuje izračun PDV-a na temelju plaće i kategorija osobne potrošnje u Austriji.

Tablica 20 Izračun PDV-a na temelju plaće i kategorija osobne potrošnje Austrije u 2004., 2008., 2010. i 2015. godini, prikazano u eurima

Kategorije osobne potrošnje	2004.	2008.	2010.	2015.
Hrana i bezalkoholna pića	385,66	406,75	435,76	482,67
Alkoholna pića i duhan	237,29	248,32	278,69	304,24
Odjeća i obuća	433,08	440,31	487,10	535,79
Stanovanje i potrošnja energenata	1.390,55	1.564,79	1.727,05	2.036,34
Pokućstvo, oprema za kuću i redovito održavanje	473,20	490,71	547,68	579,76
Zdravstvo	142,26	145,15	-	-
Prijevoz	498,48	536,13	572,35	573,23
Komunikacije	106,04	94,21	91,65	85,67
Rekreacija i kultura	716,03	768,68	854,64	916,31
Obrazovanje	-	-	-	-
Hoteli i restorani	439,62	473,06	522,56	633,94
Ostala dobra i usluge	732,63	802,78	853,83	936,05
Ukupno plaćeno PDV-a	5.554,84	5.970,88	6.371,31	7.084,01
Udio PDV-a u neto plaći umanjenoj za štednju	13,38	13,43	13,15	13,16

Izvor: Izračun autorice

Prethodna tablica prikazuje izračun PDV-a u izdacima po kategorijama potrošnje. Pri izračunu PDV-a u izdacima korištene su stope PDV-a kojima se oporezuju pojedine kategorije potrošnje (standardna i snižena stopa). Kategorija obrazovanja se ne oporezuje, dok se kategorija zdravstva oporezuje samo 2004. i 2008. godine. Iako se stopa PDV-a u analiziranim godinama nije mijenjala prosječan građanin izdvaja više za PDV. Na takvu promjenu utječe porast plaće, no uzmimo u obzir kako se u 2010. godini i 2015. godini ne oporezuje zdravstvo što smanjuje izdvajanja za PDV. U apsolutnim vrijednostima na PDV je najmanji dio plaće odlazio 2004. godine (5.554,84 eura godišnje), dok je najveći dio izdvojen 2015. godine (7.084,01 eura godišnje). U relativnim vrijednostima za PDV je izdvojeno od 13,15 do 13,43% plaće.

4.3 Analiza promjena stopa PDV-a u Portugalu

Portugal analiziramo iz razloga što je on jedna od država koja je najviše puta mijenjala stopu PDV-a u razdoblju od 2001. do 2016. godine. Točnije pet puta je mijenjala standardnu stopu, dok je sniženu stopu promijenila jednom. Portugal je 2008. godine smanjio standardnu stopu PDV-a sa 21% na 20%, no ta promjena je trajala svega dvije godine, nakon čega je stopa opet porasla. Trenutne stope PDV-a koje se koriste u Portugalu su standardna stopa od 23%, te snižene stope od 6% i 13%. Gledajući BDP po stanovniku Portugal se nalazi na osamnaestom mjestu, dok je na osmom mjestu glede udjela PDV-a u ukupnim porezima. Po prosječnim plaćama u 2015. godini Portugal je na sedamnaestom mjestu. Tablica 16 prikazuje udjele izdataka u Portugalu za godine koje ćemo analizirati, a na dnu tablice se nalaze prosječne godišnje neto plaće bračnog para sa dvoje djece umanjene za štednju. U Portugalu najviši udio izdataka u prikazanim godinama odlazi za izdatke za hranu i bezalkoholna pića, od 15,83 do 16,99%, te za izdatke za stanovanje i potrošnju energenata, od 14,88 do 19,33%. Najmanje se izdvaja za obrazovanje kao i u prethodno prikazanim državama, od 1,16 do 1,32%. Stopa štednje se u analiziranim godinama kretala od 4,49% 2015. godine, do 10% 2004. godine.

Tablica 21 Udjeli izdataka Portugala za 2004., 2008., 2010. i 2015. godinu (%)

Kategorije osobne potrošnje	2004.	2008.	2010.	2015.
Hrana i bezalkoholna pića	16,07	16,07	15,83	16,99
Alkoholna pića i duhan	3,00	3,00	3,22	3,17
Odjeća i obuća	6,07	6,07	6,10	6,09
Stanovanje i potrošnja energenata	14,88	14,88	16,51	19,33
Pokućstvo, oprema za kuću i redovito održavanje	6,04	6,04	5,84	4,97
Zdravstvo	4,87	4,87	5,03	4,95
Prijevoz	14,49	14,49	13,85	12,62
Komunikacije	3,04	3,04	3,00	2,48
Rekreacija i kultura	7,06	7,06	6,86	5,65
Obrazovanje	1,16	1,16	1,32	1,26
Hoteli i restorani	10,19	10,19	10,58	11,56
Ostala dobra i usluge	13,12	13,12	11,88	10,94
Plaća (€)	21.924,75	25.185,27	26.616,25	26.372,04
Stopa štednje (%)	10,00	6,91	9,16	4,49
Plaća umanjena za štednju (€)	19.732,28	23.444,97	24.178,20	25.187,94

Izvor: Izračun autorice, prema OECD Final consumption expenditure of households, Annual net earnings Eurostat, Household saving rate (%) Eurostat

Tablica 22 prikazuje podjelu plaće na izdatke prema prethodno prikazanim udjelima. Raspoređena je plaća umanjena za štednju. U apsolutnim vrijednostima najveći izdatci su, izdatak za hranu i bezalkoholna pića u rasponu od 3.170,98 eura do 4.279,43 eura godišnje te izdatak za stanovanje i potrošnju energenata u rasponu od 2.936,16 eura do 4.868,83 eura godišnje. Obrazovanje je i u Portugalu izdatak za koji se najmanje izdvaja. Izdvaja se u rasponu od 228,89 do 319,15 eura godišnje.

Tablica 22 Raspored portugalske prosječne godišnje neto plaće bračnog para sa dvoje djece na kategorije osobne potrošnje, prikazano u eurima

Kategorije osobne potrošnje	2004.	2008.	2010.	2015.
Hrana i bezalkoholna pića	3.170,98	3.767,61	3.827,41	4.279,43
Alkoholna pića i duhan	591,97	703,35	778,54	798,46
Odjeća i obuća	1.197,75	1.423,11	1.474,87	1.533,95
Stanovanje i potrošnja energenata	2.936,16	3.488,61	3.991,82	4.868,83
Pokućstvo, oprema za kuću i redovito održavanje	1.191,83	1.416,08	1.412,01	1.251,84
Zdravstvo	960,96	1.141,77	1.216,16	1.246,80
Prijevoz	2.859,21	3.397,18	3.348,68	3.178,72
Komunikacije	599,86	712,73	725,35	624,66
Rekreacija i kultura	1.393,10	1.655,21	1.658,62	1.423,12
Obrazovanje	228,89	271,96	319,15	317,37
Hoteli i restorani	2.010,72	2.389,04	2.558,05	2.911,73
Ostala dobra i usluge	2.588,88	3.075,98	2.872,37	2.755,56

Izvor: Izračun autorice

Tablica u nastavku prikazuje izračun PDV-a na temelju plaće i kategorija osobne potrošnje u Portugalu.

Tablica 23 Izračun PDV-a na temelju plaće i kategorija osobne potrošnje Portugala u 2004., 2008., 2010. i 2015. godini, prikazano u eurima

Kategorije osobne potrošnje	2004.	2008.	2010.	2015.
Hrana i bezalkoholna pića	506,29	627,94	664,26	800,22
Alkoholna pića i duhan	94,52	117,23	135,12	149,31
Odjeća i obuća	191,24	237,19	255,97	286,84
Stanovanje i potrošnja energenata	468,80	581,44	692,80	910,43
Pokućstvo, oprema za kuću i redovito održavanje	190,29	236,01	245,06	234,08
Zdravstvo	45,76	54,37	68,84	70,57
Prijevoz	136,15	161,77	189,55	179,93
Komunikacije	28,56	33,94	41,06	35,36
Rekreacija i kultura	66,34	78,82	93,88	80,55
Obrazovanje	-	-	-	-
Hoteli i restorani	95,75	113,76	144,80	164,81
Ostala dobra i usluge	413,35	512,66	498,51	515,27
Ukupno plaćeno PDV-a	2.237,05	2.755,12	3.029,84	3.427,37
Udio PDV-a u neto plaći umanjenoj za štednju	11,34	11,75	12,53	13,61

Izvor: Izračun autorice

Tablica 23 prikazuje izračun PDV-a u izdacima po kategorijama potrošnje. Pri izračunu PDV-a u izdacima korištene su stope PDV-a kojima se oporezuju pojedine kategorije potrošnje. Samo kategorija obrazovanja se ne oporezuje. Stopa PDV-a se mijenjala u analiziranom razdoblju. Točnije, 2004. godine korištena je standardna stopa od 19%, te dvije snižene stope od 5 i 12%. Zatim 2008. godine korištena je standardna stopa od 20%, dok su snižene stope ostale iste kao 2004. godine. U 2010. godini korištena je standardna stopa od 21% te dvije snižene od 6 i 13%, te 2015. godine je korištena standardna stopa od 23%, dok su snižene stope bile iste kao 2010. godine. Kroz analizirane godine građani Portugala iz svoje plaće sve više izdvajaju za PDV. Utjecaj na to ima promjena u visini plaće, ali i povećanje stopa PDV-a. U apsolutnim vrijednostima na PDV je najmanji dio plaće odlazio 2004. godine (2.237,05 eura godišnje), dok je najveći dio izdvojen 2015. godine (3.427,37 eura godišnje). U relativnim vrijednostima za PDV je izdvojeno od 11,34 do 13,61% plaće, što je povećanje od 2,27 postotna poena.

4.4 Analiza promjena stopa PDV-a u Sloveniji

Slovenija i Hrvatska su države Europske unije koje su izašle iz istog društveno-ekonomskog sustava, imaju zajedničku političku i gospodarsku prošlost, stoga su uključene u analizu kako bismo vidjeli ima li sličnosti među njima nakon uvođenja novog sustava te potom ulaskom u Europsku uniju.

Slovenija je u razdoblju od 2001. do 2016. godine dva puta mijenjala standardne i snižene stope PDV-a. Promjene su se dogodile 2002. i 2013. godine. Danas Slovenija koristi standardnu stopu od 22%, te sniženu stopu od 9,5%. Uspoređujemo li ju sa ostatkom Europske unije ona se nalazi na šesnaestom mjestu po BDP-u po stanovniku, te na petnaestom mjestu glede prosječnih plaća. Po udjelu PDV-a u ukupnim porezima nalazi se na jedanaestom mjestu u EU 28. Sljedeća tablica prikazuje udjele izdataka u Sloveniji za godine koje ćemo analizirati, te se na dnu tablice nalaze prosječne godišnje neto plaće bračnog para sa dvoje djece umanjene za štednju. Građani Slovenije najveći dio plaće izdvajaju za stanovanje i potrošnju energenata, više od 18% plaće. Slijede izdaci za hranu i bezalkoholna pića te izdaci za prijevoz na koje odlazi više od 14% plaće. Najmanje se izdvaja za obrazovanje, u rasponu od 1 do 1,36% plaće. Udio štednje je bio najniži 2010. godine te je iznosio 13,15% plaće, dok je najviši bio 2008. godine kada je iznosio 15,76%.

Tablica 24 Udjeli izdataka Slovenije za 2004., 2008., 2010. i 2015. godinu (%)

Kategorije osobne potrošnje	2004.	2008.	2010.	2015.
Hrana i bezalkoholna pića	15,58	14,74	14,55	15,38
Alkoholna pića i duhan	4,75	4,93	5,25	5,66
Odjeća i obuća	5,89	5,35	5,35	5,04
Stanovanje i potrošnja energenata	18,49	18,55	19,83	18,88
Pokuštvo, oprema za kuću i redovito održavanje	5,81	5,73	6,50	4,84
Zdravstvo	3,36	3,49	3,66	3,95
Prijevoz	15,35	15,62	14,81	16,00
Komunikacije	3,24	3,16	3,19	3,12
Rekreacija i kultura	10,85	10,20	9,10	8,59
Obrazovanje	1,00	1,21	1,18	1,36
Hoteli i restorani	6,62	7,08	6,63	6,97
Ostala dobra i usluge	9,05	9,95	9,95	10,28
Plaća (€)	17.506,89	22.856,87	24.429,97	26.388,23
Stopa štednje (%)	13,47	15,76	13,15	14,80
Plaća umanjena za štednju (€)	15.148,71	19.254,63	21.217,43	22.482,77

Izvor: Izračun autorice, prema OECD Final consumption expenditure of households, Annual net earnings Eurostat, Household saving rate (%) Eurostat

Naredna tablica prikazuje podjelu plaće na izdatke prema prikazanim udjelima u tablici 24. Raspoređena je plaća umanjena za štednju. U apsolutnim vrijednostima najveći izdatci iznose, izdatak za stanovanje i potrošnju energenata od 2.801,00 eura 2004. godine do 4.244,75 eura godišnje 2015. godine. Izdatci za hranu i bezalkoholna pića kreću se u rasponu od 2.360,17 eura godišnje do 3.457,85 eura godišnje, te izdaci za prijevoz od 2.325,33 do 3.597,24 eura godišnje. Obrazovanje je izdatak za koji se najmanje izdvaja. Raspon tog izdatka je od 151,46 do 305,77 eura godišnje.

Tablica 25 Raspored slovenske prosječne godišnje neto plaće bračnog para sa dvoje djece na kategorije osobne potrošnje, prikazano u eurima

Kategorije osobne potrošnje	2004.	2008.	2010.	2015.
Hrana i bezalkoholna pića	2.360,17	2.838,13	3.087,14	3.457,85
Alkoholna pića i duhan	719,56	949,25	1.113,92	1.272,52
Odjeća i obuća	892,26	1.030,12	1.135,13	1.133,13
Stanovanje i potrošnja energenata	2.801,00	3.571,73	4.207,42	4.244,75
Pokućstvo, oprema za kuću i redovito održavanje	880,14	1.103,29	1.379,13	1.088,17
Zdravstvo	509,00	671,99	776,56	888,07
Prijevoz	2.325,33	3.007,57	3.142,30	3.597,24
Komunikacije	490,82	608,45	676,84	701,46
Rekreacija i kultura	1.643,64	1.963,97	1.930,79	1.931,27
Obrazovanje	151,49	232,98	250,37	305,77
Hoteli i restorani	1.002,84	1.363,23	1.406,72	1.567,05
Ostala dobra i usluge	1.370,96	1.915,84	2.111,13	2.311,23

Izvor: Izračun autorice

Tablica 26 prikazuje izračun PDV-a na temelju plaće i kategorija osobne potrošnje u Sloveniji.

Tablica 26 Izračun PDV-a na temelju plaće i kategorija osobne potrošnje Slovenije u 2004., 2008., 2010. i 2015. godini, prikazano u eurima

Kategorije osobne potrošnje	2004.	2008.	2010.	2015.
Hrana i bezalkoholna pića	184,90	222,34	241,85	300,00
Alkoholna pića i duhan	119,93	158,21	185,65	229,47
Odjeća i obuća	148,71	171,69	189,19	204,34
Stanovanje i potrošnja energenata	466,83	595,29	701,24	765,45
Pokućstvo, oprema za kuću i redovito održavanje	146,69	183,88	229,86	196,23
Zdravstvo	-	-	-	-
Prijevoz	182,17	235,62	246,17	312,09
Komunikacije	38,45	47,67	53,02	60,86
Rekreacija i kultura	128,76	153,86	151,26	167,55
Obrazovanje	-	-	-	-
Hoteli i restorani	78,56	106,80	110,20	763,43
Ostala dobra i usluge	228,49	319,31	351,86	416,78
Ukupno plaćeno PDV-a	1.723,50	2.194,65	2.460,30	3.416,19
Udio PDV-a u neto plaći umanjenoj za štednju	11,38	11,40	11,60	15,19

Izvor: Izračun autorice

Prethodna tablica prikazuje izračun PDV-a u izdacima po kategorijama potrošnje. Pri izračunu PDV-a u izdacima korištene su stope PDV-a kojima se oporezuju pojedine kategorije potrošnje. Kategorije zdravstva i obrazovanja se ne oporezuju. Stope PDV-a su promijenjene 2013. godine, stoga je 2004., 2008. i 2010. godine korištena je standardna stopa od 20% te snižena stopa od 8,5%. U 2015. godini korištena je standardna stopa od 22% te snižena stopa od 9,5%. Iako u prve tri analizirane godine nije došlo do promijene stope PDV-a, građani svejedno više izdvajaju za PDV. Najveća promjena nastala je 2015. godine, gdje je u odnosu na 2010. godinu udio PDV-a u neto plaći umanjenoj za štednju porastao za 3,59%. U apsolutnim vrijednostima građani Slovenije izdvajaju za PDV od 1.723,50 do 3.416,19 eura godišnje.

4.5 Analiza promjena stopa PDV-a u Hrvatskoj

Odluka o uvođenju poreza na dodanu vrijednost u porezni sustav Republike Hrvatske donesena je 1995. godine. Zakon je stupio na snagu tek 1998. godine. Bio je to najvažniji korak porezne reforme, učinjen radi toga da se cjelokupni porezni sustav Republike Hrvatske uskladi s onim u zemljama Europske unije, da se povećaju izvori poreznih prihoda i smanji porezna evazija (Jurković, 2002). Uvođenjem PDV-a u porezni sustav hrvatske korištena je jedinstvena stopa od 22%. Naknadno je uvedena stopa od 0%, no ulaskom Hrvatske u Europsku uniju 2012. godine ukinuta je stopa od 0%, a uvedena je snižena stopa od 5%, potom i stopa od 10%.

Hrvatska je dva puta promijenila standardnu stopu PDV-a i tri puta sniženu stopu. Trenutno koristi standardnu stopu od 25% i snižene stope od 5% i 13%. Po BDP-u po stanovniku se nalazi na dvadeset i šestom mjestu, a prva je na ljestvici EU 28 po udjelu PDV-a u ukupnim porezima. Po prosječnim neto plaćama u 2015. godini Hrvatska se nalazila na dvadeset i prvom mjestu. Tablica 27 prikazuje udjele izdataka u Hrvatskoj za godine koje će se analizirati, te se na dnu tablice nalaze prosječne godišnje neto plaće bračnog para sa dvoje djece umanjene za štednju. Hrvatski građani najveći dio svoje plaće izdvajaju za izdatke za hranu i bezalkoholna pića (od 29,5 do 32,9%), slijede izdaci za stanovanje i potrošnju energenata te izdaci za prijevoz. Najmanje izdataka se izdvaja za kategoriju obrazovanja. Najniža stopa štednje bila je 2008. godine, dok je najviša 2015. godine.

Tablica 27 Udjeli izdataka hrvatske za 2004., 2008., 2010. i 2015. godinu (%)

Kategorije osobne potrošnje	2004.	2008.	2010.	2015. ⁴
Hrana i bezalkoholna pića	31,50	32,09	32,10	29,5
Alkoholna pića i duhan	4,06	3,48	3,80	3,3
Odjeća i obuća	8,06	7,92	6,40	6,8
Stanovanje i potrošnja energenata	13,02	13,83	14,90	16,2
Pokuštvo, oprema za kuću i redovito održavanje	5,35	5,34	4,90	4,5
Zdravstvo	2,40	2,78	3,20	2,9
Prijevoz	11,85	12,00	12,00	13,0
Komunikacije	5,35	5,37	5,30	5,5
Rekreacija i kultura	6,54	5,44	5,60	6,0
Obrazovanje	0,74	0,89	0,90	1,1
Hoteli i restorani	3,41	3,14	2,40	2,7
Ostala dobra i usluge	7,72	7,71	8,50	8,5
Plaća (€)	15.634,43	20.486,65	20.980,97	18.983,83
Stopa štednje (%)	9,82	6,53	12,21	12,96 ⁵
Plaća umanjena za štednju (€)	14.099,13	19.148,87	18.419,19	16.523,53

Izvor: Izračun autorice, prema Statističkim ljetopisima Republike Hrvatske, Državni zavod za statistiku, Household saving rate (%) Eurostat

Sljedeća tablica prikazuje podjelu plaće na izdatke prema prikazanim udjelima u tablici 27. Raspoređena je plaća umanjena za štednju. U apsolutnim vrijednostima najveći izdatci iznose: izdatak za hranu i bezalkoholna pića kreće se u rasponu od 4.441,23 eura 2004. godine do 6.144,87 eura godišnje 2008. godine. Slijede izdatci za stanovanje i potrošnju energenata u rasponu od 1.835,71 eura godišnje do 2.744,46 eura godišnje, te izdaci za prijevoz od 1.670,75 do 2.297,86 eura godišnje. Obrazovanje je izdatak za koji se najmanje izdvaja, od 104,33 do 181,76 eura godišnje.

⁴ Podaci o udjelima izdataka Hrvatske za 2015. godinu nisu dostupni, stoga su za analizu korišteni podaci iz 2014. godine pod pretpostavkom da nije došlo do značajnih promjena u udjelima.

⁵ Podaci o štednji Hrvatskih građana za 2015. godinu nisu dostupni, stoga je stopa štednje dobivena povećanjem zadnjih dostupnih podataka o stopi štednje iz 2012. godine za jedan postotni poen. Povećanje je izvršeno na temelju usporedbe Hrvatske sa Slovenijom kojoj je u istom razdoblju stopa štednje porasla za 1 postotni poen.

Tablica 28 Raspored hrvatske prosječne godišnje neto plaće bračnog para sa dvoje djece na kategorije osobne potrošnje, prikazano u eurima

Kategorije osobne potrošnje	2004.	2008.	2010.	2015.
Hrana i bezalkoholna pića	4.441,23	6.144,87	5.912,56	4.874,44
Alkoholna pića i duhan	572,42	666,38	699,93	545,28
Odjeća i obuća	1.136,39	1.516,59	1.178,83	1.123,60
Stanovanje i potrošnja energenata	1.835,71	2.648,29	2.744,46	2.676,81
Pokućstvo, oprema za kuću i redovito održavanje	754,30	1.022,55	902,54	743,56
Zdravstvo	338,38	532,34	589,41	479,18
Prijevoz	1.670,75	2.297,86	2.210,30	2.148,06
Komunikacije	754,30	1.028,29	976,22	908,79
Rekreacija i kultura	922,08	1.041,70	1.031,47	991,41
Obrazovanje	104,33	170,42	165,77	181,76
Hoteli i restorani	480,78	601,27	442,06	446,14
Ostala dobra i usluge	1.088,45	1.476,38	1.565,63	1.404,50

Izvor: Izračun autorice

U analiziranom razdoblju Hrvatska je mijenjala stope PDV-a, stoga je 2004. godine korištena samo standardna stopa od 22%, 2008. godine standardna stopa od 22% i snižena stopa od 10%, 2010. godine standardna stopa od 23% i snižena stopa od 10%, te 2015. godine standardna stopa od 25% i dvije snižene stope 5 i 13%.

Tablica 29 Izračun PDV-a na temelju plaće i kategorija osobne potrošnje hrvatske u 2004., 2008., 2010. i 2015. godini, prikazano u eurima

Kategorije osobne potrošnje	2004.	2008.	2010.	2015.
Hrana i bezalkoholna pića	800,88	1.108,09	1.105,60	974,89
Alkoholna pića i duhan	103,22	120,17	130,88	109,06
Odjeća i obuća	204,92	273,48	220,43	224,72
Stanovanje i potrošnja energenata	331,03	477,56	513,19	535,36
Pokućstvo, oprema za kuću i redovito održavanje	136,02	184,39	168,77	148,71
Zdravstvo	-	-	-	-
Prijevoz	301,28	414,37	413,31	429,61
Komunikacije	136,02	93,48	88,75	43,28
Rekreacija i kultura	166,28	187,85	192,88	198,28
Obrazovanje	-	-	-	-
Hoteli i restorani	86,70	54,66	40,19	51,33
Ostala dobra i usluge	196,28	266,23	292,76	280,90
Ukupno plaćeno PDV-a	2.462,63	3.180,29	3.166,75	2.996,13
Udio PDV-a u neto plaći umanjenoj za štednju	17,47	16,61	17,19	18,13

Izvor: Izračun autorice

Tablica 29 prikazuje izračun PDV-a u izdacima po kategorijama potrošnje. Pri izračunu PDV-a u izdacima korištene su stope PDV-a kojima se oporezuju pojedine kategorije potrošnje. Kategorije zdravstva i obrazovanja se u Hrvatskoj također ne oporezuju. U apsolutnim vrijednostima najviše PDV-a je prosječna obitelj s dvoje djece u Hrvatskoj platila 2008. godine (3.180,29 eura) no te je godine imala i najvišu prosječnu neto plaću. Sagledamo li udio PDV-a u neto plaći umanjenoj za štednju vidimo utjecaj promjena stopa PDV-a. Za smanjenje udjela u 2008. godini zaslužno je uvođenje snižene stope od 10% kojim se neka dobra nisu više oporezivala po standardnoj stopi, već po novo uvedenoj sniženoj stopi. U kasnijim godinama udio raste kako rastu stope PDV-a.

4.6 Komparacija analiziranih zemalja

U nastavku slijedi komparacija prethodno prikazanih pojedinačnih rezultata za analizirane države.

Tablica 30 Komparacija rezultata za 2004. godinu

	Danska	Austrija	Portugal	Slovenija	Hrvatska
Prosječna godišnja neto plaća umanjena za štednju (€)	49.879,29	41.508,91	19.732,28	15.148,71	14.099,13
Ukupno godišnje plaćeno PDV-a (€)	9.903,004	5.554,84	2.237,05	1.723,50	2.462,63
Udio PDV-a u prosječnoj godišnjoj neto plaći umanjenoj za štednju (%)	19,85	13,38	11,34	11,38	17,47

Izvor: Izračun autorice

U 2004. godini najvišu prosječnu godišnju neto plaću imali su građani Danske, uz to Danska je imala najvišu stopu PDV-a pa su Danci izdvojili najveći udio svoje plaće za PDV, 19,85%. Po apsolutnim vrijednostima plaćenog PDV-a slijedi Austrija, zatim Hrvatska, Portugal te Slovenija. No usporedimo li udio PDV-a u prosječnoj godišnjoj neto plaći umanjenoj za štednju vidimo kako nakon Danske slijedi Hrvatska sa 17,47%, iako ona ima najmanju plaću od svih analiziranih zemalja, ona ima nakon Danske najviše stope PDV-a (standardna stopa 22%), za što je zaslužan ovako velik udio.

Tablica 31 Komparacija rezultata za 2008. godinu

	Danska	Austrija	Portugal	Slovenija	Hrvatska
Prosječna godišnja neto plaća umanjena za štednju (€)	57.341,53	44.475,36	23.444,97	19.254,63	19.148,87
Ukupno godišnje plaćeno PDV-a (€)	11.386,88	5.970,88	2.755,12	2.194,65	3.180,29
Udio PDV-a u prosječnoj godišnjoj neto plaći umanjenoj za štednju (%)	19,86	13,43	11,75	11,40	16,61

Izvor: Izračun autorice

Tablica 31 prikazuje komparaciju rezultata za 2008. godinu pri čemu vidimo kako je 2008. godine situacija među analiziranim državama bila gotovo jednaka kao 2004. godine, iako su udjeli PDV-a u prosječnoj plaći porasli u svim državama osim u Hrvatskoj u kojoj se udio smanjio za 0,86 postotnih poena. Smanjenje udjela PDV-a u Hrvatskoj možemo povezati sa uvođenjem snižene stope od 10%.

Tablica 32 Komparacija rezultata za 2010. godinu

	Danska	Austrija	Portugal	Slovenija	Hrvatska
Prosječna godišnja neto plaća umanjena za štednju (€)	60.001,14	48.467,21	24.178,20	21.217,43	18.419,19
Ukupno godišnje plaćeno PDV-a (€)	11.906,62	6.371,31	3.029,84	2.460,30	3.166,75
Udio PDV-a u prosječnoj godišnjoj neto plaći umanjenoj za štednju (%)	19,84	13,15	12,53	11,60	17,19

Izvor: Izračun autorice

Prethodna tablica prikazuje komparaciju rezultata za 2010. godinu. U 2010. godini rastu udjeli PDV-a u prosječnoj plaći, u Portugalu, Sloveniji i Hrvatskoj, pri čemu u 2010. godini rastu stope PDV-a u Portugalu i Hrvatskoj, dok u Sloveniji stope ostaju nepromijenjene. Iako se stope nisu mijenjale ni u Danskoj i Austriji udio PDV-a se u tim državama smanjio. U Austriji je smanjen udio PDV-a u prosječnoj plaći u usporedbi sa 2008. godinom, za 0,25 postotna poena, te u Danskoj za 0,02 postotna poena. Na temelju ovih rezultata zaključujemo kako promjene stopa PDV-a nisu jedini utjecaj na udio PDV-a u plaći.

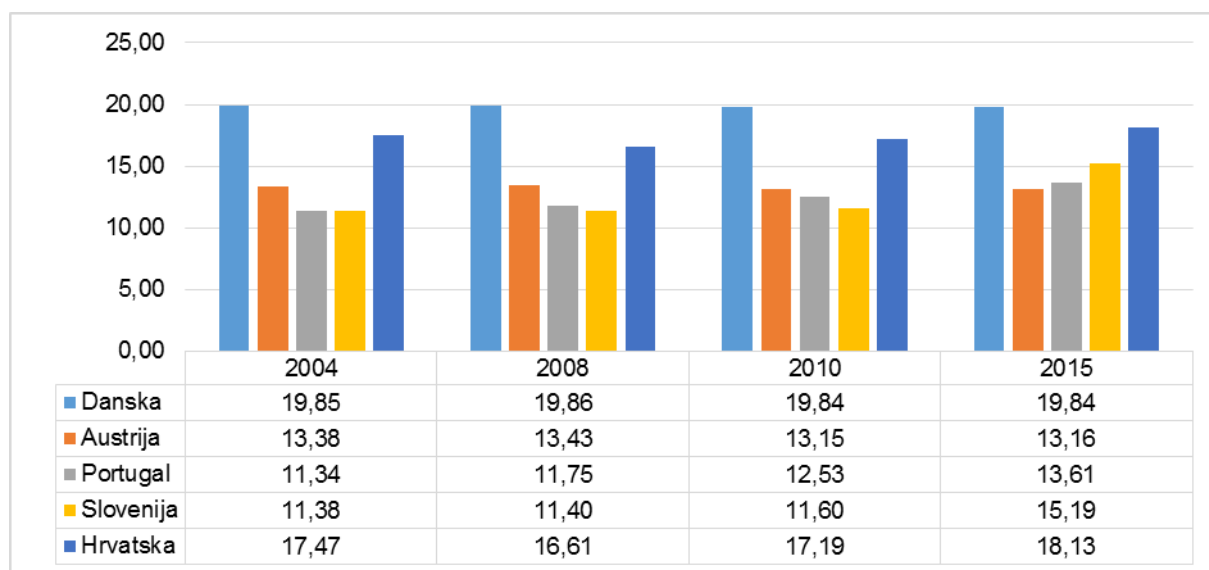
Tablica 33 Komparacija rezultata za 2015. godinu

	Danska	Austrija	Portugal	Slovenija	Hrvatska
Prosječna godišnja neto plaća umanjena za štednju (€)	65.495,28	53.847,81	25.187,94	22.482,77	16.523,53
Ukupno godišnje plaćeno PDV-a (€)	12.991,64	7.084,01	3.427,37	3.416,19	2.996,13
Udio PDV-a u prosječnoj godišnjoj neto plaći umanjenoj za štednju (%)	19,84	13,16	13,61	15,19	18,13

Izvor: Izračun autorice

U tablici 33 vidimo komparaciju rezultata za 2015. godinu gdje je kao svih prethodno analiziranih godina Danska imala najvišu prosječnu godišnju neto plaću a uz to i najveći udio svoje plaće Danci izdvajaju za PDV (19,84%). No 2015. godine vrlo visok udio PDV-a u prosječnoj plaći ima i Hrvatska (18,13%), razlog tomu je taj što su porasle stope PDV-a (standardna stopa iznosi 25%, snižene stope iznose 5 i 13%). Iako je razlika između udjela PDV-a u prosječnoj plaći danske i hrvatske tek 1,71%, usporedivši apsolutne iznose plaćenog PDV-a hrvatski građani izdvajaju za PDV svega 22,12% od onoga što plaćaju Danci.

Grafikon 4 Udio PDV-a u prosječnoj godišnjoj neto plaći umanjenoj za štednju Danske, Austrije, Portugala, Slovenije i Hrvatske, za 2004., 2008., 2010. i 2015. godinu (%)

Izvor: Izračun autorice

Grafikon 2 prikazuje usporedbu udjela PDV-a u prosječnoj godišnjoj neto plaći umanjenoj za štednju analiziranih država u 2004., 2008., 2010. i 2015. godini, pri čemu vidimo kako je u svim analiziranim godinama najveći udio PDV-a imala Danska, a slijedi ju Hrvatska. Ostale tri analizirane države imaju udio PDV-a u rasponu od 11,34 do 15,19%. Danska i Austrija u analiziranom razdoblju nisu mijenjale stope PDV-a stoga su njihovi udjeli u analiziranim godinama gotovo nepromijenjeni. Ostale zemlje su mijenjale stope PDV-a što je utjecalo na promjenu udjela PDV-a u plaćama. Najveću promjenu udjela PDV-a primjećujemo 2010. godine na primjeru Slovenije kojoj je udio porastao za 3,59 postotnih jedinica, odnosno sa 11,60% 2010. godine, na 15,19% 2015. godine. Usporedimo li prvu i posljednju analiziranu godinu možemo doći do zaključka kako se smanjio udio PDV-a u plaćama država koje nisu mijenjale stope PDV-a (iako je za smanjenje udjela u Austriji zaslužno ukidanje oporezivanja kategorije zdravstva), dok je udio porastao u državama koje su povećale stope PDV-a. Najveći porast je vidljiv u Sloveniji (3,81 postotnih jedinica), zatim Hrvatskoj (0,66 postotnih jedinica) te Portugalu (0,27 postotnih jedinica).

U nastavku smo uzeli za konstantu prosječnu godišnju plaću iz 2015. godine te smo na temelju nje izračunali utjecaj PDV-a iz 2008. i 2010. godine za sve analizirane države. Pri tome dolazimo do rezultata koji ukazuju da je udio PDV-a u plaći jednak, jer ovisi o stopi PDV-a, dok je apsolutni iznos PDV-a koji se izdvaja iz plaće ovisan o visini plaće. Stoga su u tablici 34 prikazane i apsolutne vrijednosti plaćenog PDV-a iz prosječnih godišnjih plaća iz dotičnih analiziranih godina kako bi se vidjela razlika u visini plaćenog PDV-a. Najveća razlika u visini plaćenog PDV-a je u slučaju Danske za 2008. godinu gdje razlika prelazi 1.500 eura.

Tablica 34 Utjecaj PDV-a na fiksnu prosječnu godišnju plaću Danske, Austrije, Portugala, Slovenije i Hrvatske iz 2015. godine

Država	Pokazatelj	2008.	2010.	2015.
Danska	Prosječna godišnja neto plaća umanjena za štednju (€)	65.495,28		
	Ukupno godišnje plaćeno PDV-a (€)	13.006,05	12.996,88	12.991,64
	Udio PDV-a u prosječnoj godišnjoj neto plaći umanjenoj za štednju (%)	19,86	19,84	19,84
	Ukupno godišnje plaćeno PDV-a prema prosječnim plaćama dotične godine (€)	11.386,88	11.906,62	12.991,64
Austrija	Prosječna godišnja neto plaća umanjena za štednju (€)	53.847,81		
	Ukupno godišnje plaćeno PDV-a (€)	7.229,15	7.078,62	7.084,01
	Udio PDV-a u prosječnoj godišnjoj neto plaći umanjenoj za štednju (%)	13,43	13,15	13,16
	Ukupno godišnje plaćeno PDV-a prema prosječnim plaćama dotične godine (€)	5.970,88	6.371,31	7.084,01
Portugal	Prosječna godišnja neto plaća umanjena za štednju (€)	25.187,94		
	Ukupno godišnje plaćeno PDV-a (€)	2.959,94	3.156,37	3.427,37
	Udio PDV-a u prosječnoj godišnjoj neto plaći umanjenoj za štednju (%)	11,75	12,53	13,61
	Ukupno godišnje plaćeno PDV-a prema prosječnim plaćama dotične godine (€)	2.755,12	3.029,84	3.427,37
Slovenija	Prosječna godišnja neto plaća umanjena za štednju (€)	22.482,77		
	Ukupno godišnje plaćeno PDV-a (€)	2.562,60	2.607,02	3.416,19
	Udio PDV-a u prosječnoj godišnjoj neto plaći umanjenoj za štednju (%)	11,40	11,60	15,19
	Ukupno godišnje plaćeno PDV-a prema prosječnim plaćama dotične godine (€)	2.194,65	2.460,30	3.416,19
Hrvatska	Prosječna godišnja neto plaća umanjena za štednju (€)	15.846,90		
	Ukupno godišnje plaćeno PDV-a (€)	2.744,27	2.840,84	2.873,44
	Udio PDV-a u prosječnoj godišnjoj neto plaći umanjenoj za štednju (%)	17,32	17,93	18,13
	Ukupno godišnje plaćeno PDV-a prema prosječnim plaćama dotične godine (€)	3.180,29	3.166,75	2.873,44

Izvor: Izrada autorice

5 ZAKLJUČAK

Cilj ovog rada bio je utvrditi utjecaj stopa poreza na dodanu vrijednost na dohodak građana Europske unije. U prvom djelu rada teorijski smo objasnili porez na dodanu vrijednost te prikazali njegov razvoj i karakteristike. Potom smo na temelju podataka Eurostata o godišnjim izdacima za potrošnju kućanstava bračnog para sa dvoje djece, utvrdili utjecaj stopa PDV-a na dohodak građana. Analizu smo izvršili na uzorku pet zemalja koje su birane na temelju učestalosti promjena stopa PDV-a, stoga je analizirana Danska kao jedina članica Europske Unije koja u svom poreznom sustavu koristi samo standardnu stopu PDV-a. U razdoblju od 2001. do 2016. godine nije mijenjala stopu PDV-a. Slijedi Austrija koja također nije mijenjala stope PDV-a, zatim Portugal, Slovenija i Hrvatska koji su nekoliko puta mijenjali stope. Analiza je izvršena za četiri godine, 2004., 2008., 2010. i 2015. godinu. Te su godine odabrane u svrhu prikazivanja promjena i utjecaj PDV-a prije i poslije financijske krize, iz razloga što je nakon krize najviše država promijenilo porezne stope u svojim poreznim sustavima. Kako bi se dobio realan utjecaj PDV-a na dohodak građana, iz prosječne godišnje neto plaće izuzeta je štednja. Pri tome smo došli do zaključka kako stanovnici Danske izdvajaju najveći udio svojih dohodaka za PDV. Danci također imaju najviše plaće i najvišu stopu PDV-a za razliku od ostalih analiziranih zemalja. Nakon Danske slijedi Hrvatska koja je niže razvijena država sa niskim prosječnim plaćama, no visokim stopama PDV-a koje su zaslužne za visok udio PDV-a u prosječnoj godišnjoj neto plaći. Države koje u analiziranom razdoblju nisu mijenjale stope PDV-a imaju neznatne promjene u udjelu PDV-a u prosječnoj plaći. S druge strane, rezultat dobiven na temelju podataka država koje su mijenjale stope PDV-a ukazuje na utjecaj promjena stopa na dohodak građana. Svakim povećanjem stope PDV-a povećava se i udio PDV-a u prosječnim plaćama. Najveću promjenu udjela PDV-a primjećujemo 2010. godine na primjeru Slovenije kojoj je udio porastao za 3,59 postotnih jedinica, odnosno sa 11,60% 2010. godine, na 15,19% 2015. godine. Promjena udjela nastala je pod utjecajem promjena stopa PDV-a sa 20 i 8,5%, na 22 i 9,5%. Na temelju rezultata analize vidimo kako promjene stopa PDV-a utječu na udio PDV-a u prosječnim plaćama, no nisu jedini faktor. Zaključujemo kako udio PDV-a koji stanovnici izdvajaju iz dohotka ovisi o visini stope PDV-a, dok s druge strane visina apsolutne vrijednosti PDV-a koju stanovnici plaćaju srazmjerna je

dohotku stanovnika. Na kraju, možemo zaključiti kako visina stope PDV-a najviše utječe na porezno opterećenje građana neovisno o razvijenosti države i visini dohotka, dok će u apsolutnim vrijednostima veći dio svog dohotka za PDV izdvajati stanovnici sa višim dohotkom.

LITERATURA

A) Knjige:

1. **Jelčić, Ba., 1988.** *Financije u teoriji i praksi*, Informator, Zagreb
2. **Jelčić, Ba., 1997.** *Javne financije*, Informator, Zagreb
3. **Jelčić, Ba., 2011.** *Porezi opći dio*, Visoka poslovna škola Libertas, Zagreb
4. **Jelčić, Ba. i Jelčić, Bo., 1998.** *Porezni sustav i porezna politika*, Informator, Zagreb
5. **Jelčić Bo., Lončarić – Horvat O., Šimović J., Arbutina H. i Mijatović N., 2008.** *Financijsko pravo i financijska znanost*, Narodne novine, Zagreb
6. **Jurković, P., 2002.** *Javne financije*, Masmedia, Zagreb

B) Dijelovi knjiga:

1. **Kesner – Škreb, M., 1996.** „Obuhvat poreza na dodanu vrijednost“ u *Financijska praksa*, Institut za javne financije, Zagreb, str. 155. – 162.
2. **Kesner – Škreb, M., 2007.** „Porezna harmonizacija“ u *Financijska teorija i praksa*, Institut za javne financije, Zagreb, str. 305. – 307.

C) Članci u časopisima:

1. **Bettendorf, L., Cnossen, S., 2014.** *The Long Arm of the European VAT, Exemplified by the Dutch Experience*, CESifo – Center for Economic Studies & Ifo Institute, The Hague
2. **Bratić, V., 2013.** *Porez na dodanu vrijednost: promjene stopa u Hrvatskoj i trendovi u Europskoj uniji*, Institut za javne financije, Zagreb
3. **CASE, CPB, European Commission, 2013.** *Study to quantify and analyze the VAT Gap in the EU-27 Member States*, Warsaw
4. **Copenhagen Economics, 2007.** *Study on reduced VAT applied to goods and services in the Member States of the European Union, Final report 2007*, Copenhagen
5. **Cundić, M., 2016.** *Porezni klin u Hrvatskoj, Italiji, Irskoj, Nizozemskoj i Španjolskoj*, Institut za javne financije, Zagreb
6. **Gabrilo, A., 2016.** *Porezni klin u Hrvatskoj Belgiji, Estoniji, Njemačkoj i Slovačkoj*, Institut za javne financije, Zagreb

7. **Grdović Gnip, A., Tomić I., 2010.** *Koliko duboko ruka države zadire u džep radnika? Hrvatska vs. Europska unija*, Institut za javne financije, Zagreb
8. **Kalčić, R., 2013.** *Porez na dodanu vrijednost u Europskoj uniji*, Porezni vjesnik 5/2013, Zagreb
9. **Kesner – Škreb, M., 1999.** *Deset razloga u korist jedinstvene stope poreza na dodanu vrijednost*, Newsletter, Institut za javne financije, Zagreb
10. **Kesner – Škreb, M. i Medak Fell, D., 2008.** *Porez na dodanu vrijednost u Hrvatskoj i EU: porezni prag, nulta stopa, građevinsko zemljište i izuzeća*, Newsletter, Institut za javne financije, Zagreb
11. **Kesner – Škreb, M. i Kuliš, D., 2010.** *Porezni vodič za građane*, Institut za javne financije, Zagreb
12. **Kuliš, D., 2007.** *Oporezivanje potrošnje: porez na dodanu vrijednost i trošarine*, Newsletter, Institut za javne financije, Zagreb
13. **Kuliš, D., 2012.** *Promjene u sustavu poreza na dodanu vrijednost*, Newsletter, Institut za javne financije, Zagreb
14. **Miki, B., 2011.** *The Effect of the VAT Rate Change on Aggregate Consumption and Economic Growth*, Columbia Business School, Center on Japanese economy and business, New York
15. **Office of National Statistics, 2011.** *Poorest Households Spending More on VATable Items than in 1986*, UK
16. **Onorato, M., 2016.** *Porezni klin u Hrvatskoj, Austriji, Mađarskoj, Poljskoj i Grčkoj*, Institut za javne financije, Zagreb
17. **Prilog časopisu Računovodstvo, revizija i financije, br. 2/13, V. Stope doprinosa iz i na plaće kod pravnih i fizičkih osoba**
18. **Rocher, S., Stierle, M.H., 2015.** *Household saving rate in the EU: Why do they differ so much?*, European Commission, Luxembourg
19. **Sopek, P., 2012.** *Tax expenditures and the efficiency of Croatian value added tax*, Financial theory and practice
20. **Strične informacije 2/2017, II. Plaće – osnovice, stope, poreza i prireza, posebno poreza i uplatni računi**
21. **Swistak, A., Wawrzak, S., Alinska, A., 2015.** *In pursuit of tax equity: lessons from VAT rate structure adjustment in Poland*, Financial theory and practice
22. **Šveljak, S., Nestić, D., Olenković, M., Rubil, I., 2011.** *Učinak ukidanja nulte stope PDV-a na nejednakost i siromaštvo*, Ekonomski institut, Zagreb

23. **Urban, I., 2016.** *Porezni klin za dohodak od rada u Hrvatskoj i Europskoj uniji*, Institut za javne financije, Zagreb

D) Elektronički izvori informacija:

1. Službena stranica Instituta za javne financije - www.jif.hr
2. Službena stranica Ministarstva financija Republike Hrvatske - www.mfin.hr
3. Službena stranica Porezne uprave Ministarstva financija Republike Hrvatske - www.porezna-uprava.hr
4. Službena stranica Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske - <http://www.dzs.hr>
5. Službena stranica Eurostata - <http://ec.europa.eu/eurostat>
6. Službena stranica Europske komisije - http://ec.europa.eu/index_hr.htm
7. Službena stranica Svjetske banke - <http://www.worldbank.org>

E) Zakoni i pravna regulativa:

1. **Direktiva** Vijeća 2006/112/EZ od 28. studenoga 2006. o zajedničkom sustavu poreza na dodanu vrijednost, Vijeće Europske unije
2. **Zakon** o porezu na dodanu vrijednost, NN 36/91, 73/13, 99/13, Zagreb

F) Službeni dokumenti:

1. **Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, 2016.** Revizija podataka o osnovnim karakteristikama potrošnje kućanstava u 2014.
2. **EUROPSKA KOMISIJA, 2015.** *Politike Europske unije, Oporezivanje*, Luksemburg, Europska unija
3. **EUROSTAT European Commission, 2012.** *Taxation trends in the European Union, Further increase in VAT rates in 2012*, Luksemburg, Europska unija
4. **EUROSTAT European Commission, 2013.** *Taxation trends in the European Union, Data for the EU Members States, Iceland and Norway*, Luksemburg, Europska unija
5. **EUROSTAT European Commission, 2013.** *HICP at constant tax rates, Overview of VAT rates and changes in these rates (since December 2002)*, Luksemburg, Europska unija

6. **EUROSTAT European Commission, 2015.** *Taxation trends in the European Union, Data for the EU Member States, Iceland and Norway, Luksemburg, Europska unija*
7. **European Commission, 2014.** *VAT Rates Applied in the Member States of the European Union 2014*
8. **European Commission, 2016.** *VAT Rates Applied in the Member States of the European Union 2016*
9. **European Commission, 2017.** *VAT Rates Applied in the Member States of the European Union 2017*
10. **European Commission, Directorate – General Taxation & Customs Union, 2004.** *Taxation papers, VAT indicators, Luxembourg*
11. **EY BUILDING A BETTER WORKING WORLD, 2015.** *Worldwide VAT, GST and Sales Tax Guide, London, EY*
12. **OECD, 2011.** *Taxing wages 2011.*, OECD

Popis tablica

Tablica 1 Argumenti za jednu ili više stopa.....	14
Tablica 2 Kronološki prikaz uvođenja PDV-a u fiskalne sustave zemalja članica	22
Tablica 3 Predmet oporezivanja PDV-a u državama članicama EU-a	23
Tablica 4 Definicija poreznog obveznika PDV-a u državama članicama EU-a	25
Tablica 5 Prikaz stopa PDV-a u državama članicama Europske unije u razdoblju od 2001. do 2016. godine (%)	26
Tablica 6 Prikaz promjena stopa PDV-a u državama članicama Europske unije u razdoblju od 2001. do 2016. godine	30
Tablica 7 Prikaz stopa PDV-a po kategorijama potrošnje u državama članicama EU-a 2017. godine.....	34
Tablica 8 Prihodi od PDV-a država članica Europske unije u razdoblju od 2002. do 2014. godine (% BDP-a).....	38
Tablica 9 Udio PDV-a država članica Europske unije u ukupnim porezima u razdoblju od 2002. do 2014. godine (%)	40
Tablica 10 Godišnji izdaci za potrošnju kućanstava država članica EU-a u razdoblju od 2004. do 2015. godine u milijunima eura	44
Tablica 11 Kretanje izdataka kućanstava u EU 28 u razdoblju od 2004. do 2014. godine u milijunima eura.....	46
Tablica 12 Struktura izdataka kućanstava u EU 28 u razdoblju od 2004. do 2014. godine (%)	50
Tablica 13 Prosječne godišnje neto plaće bračnog para sa dvoje djece u razdoblju od 2004. do 2015. godine prikazane u eurima.....	54
Tablica 14 Stope štednje kućanstava država EU 28 u razdoblju od 2004. do 2015. godine (%)	58
Tablica 15 Udjeli izdataka danske za 2004., 2008., 2010. i 2015. godinu (%).....	60
Tablica 16 Raspored danske prosječne godišnje neto plaće bračnog para sa dvoje djece na kategorije osobne potrošnje, prikazano u eurima.....	61
Tablica 17 Izračun PDV-a na temelju plaće i kategorija osobne potrošnje danske u 2004., 2008., 2010. i 2015. godini, prikazano u eurima	62
Tablica 18 Udjeli izdataka Austrije za 2004., 2008., 2010. i 2015. godinu (%)	64
Tablica 19 Raspored austrijske prosječne godišnje neto plaće bračnog para sa dvoje djece na kategorije osobne potrošnje, prikazano u eurima.....	65

Tablica 20 Izračun PDV-a na temelju plaće i kategorija osobne potrošnje Austrije u 2004., 2008., 2010. i 2015. godini, prikazano u eurima	66
Tablica 21 Udjeli izdataka Portugala za 2004., 2008., 2010. i 2015. godinu (%)	68
Tablica 22 Raspored portugalske prosječne godišnje neto plaće bračnog para sa dvoje djece na kategorije osobne potrošnje, prikazano u eurima	69
Tablica 23 Izračun PDV-a na temelju plaće i kategorija osobne potrošnje Portugala u 2004., 2008., 2010. i 2015. godini, prikazano u eurima	70
Tablica 24 Udjeli izdataka Slovenije za 2004., 2008., 2010. i 2015. godinu (%).....	72
Tablica 25 Raspored slovenske prosječne godišnje neto plaće bračnog para sa dvoje djece na kategorije osobne potrošnje, prikazano u eurima.....	73
Tablica 26 Izračun PDV-a na temelju plaće i kategorija osobne potrošnje Slovenije u 2004., 2008., 2010. i 2015. godini, prikazano u eurima	74
Tablica 27 Udjeli izdataka hrvatske za 2004., 2008., 2010. i 2015. godinu (%).....	76
Tablica 28 Raspored hrvatske prosječne godišnje neto plaće bračnog para sa dvoje djece na kategorije osobne potrošnje, prikazano u eurima.....	77
Tablica 29 Izračun PDV-a na temelju plaće i kategorija osobne potrošnje hrvatske u 2004., 2008., 2010. i 2015. godini, prikazano u eurima	78
Tablica 30 Komparacija rezultata za 2004. godinu	79
Tablica 31 Komparacija rezultata za 2008. godinu	79
Tablica 32 Komparacija rezultata za 2010. godinu	80
Tablica 33 Komparacija rezultata za 2015. godinu	81
Tablica 34 Utjecaj PDV-a na fiksnu prosječnu godišnju plaću Danske, Austrije, Portugala, Slovenije i Hrvatske iz 2015. godine.....	83

Popis grafikona

Grafikon 1 Standardne, snižene, super snižene, parking i nulte stope PDV-a u zemljama članicama EU u 2016. godini.....	17
Grafikon 2 Udjeli odabranih izdataka kućanstava po članicama EU-a u 2015. godini	49
Grafikon 3 BDP po stanovniku u eurima 2016. godine	56
Grafikon 4 Udio PDV-a u prosječnoj godišnjoj neto plaći umanjenoj za štednju Danske, Austrije, Portugala, Slovenije i Hrvatske, za 2004., 2008., 2010. i 2015. godinu (%)	81

Sažetak

Porez na dodanu vrijednost oblik je poreza na promet kojega u svojim poreznim sustavima imaju sve članice Europske unije. Iako Europska unija teži zajedničkoj fiskalnoj politici ovo područje je i dalje neujednačeno, pa su tako PDV i stope PDV-a različiti ovisno od države do države. U radu je prikazano kakav i koliki učinak ima PDV te promjene njegovih stopa, na dohodak građana Europske unije, uspoređujući članice koje su mijenjale i one koje nisu mijenjale stope PDV-a, njihove prosječne godišnje neto plaće bračnog para sa dvoje djece u razdoblju prije i nakon svjetske financijske krize. Pri analizi su plaće stavljene u odnos sa godišnjim izdacima za potrošnju te aktualnim stopama PDV-a. Na temelju analize došli smo do rezultata kako promijene stopa PDV-a utječu na porezno opterećenje građana, no one nisu jedini faktor koji utječe na udio PDV-a u plaćama.

Summary

Value added tax is a form of sales tax which all member states of the European Union have in their tax systems. Although the European Union strives for a common fiscal policy, this area is still uneven, so VAT and VAT rates differ from country to country. This thesis presents the effect of VAT and the changes that in its rates have on the income of EU citizens, comparing member states that did, and did not, change rates of VAT, as well as the average net salary of employed couples with two children in the pre and post global financial crisis. In our analysis we put in relationship salaries with the annual consumption expenditure and actual VAT rates. Based on the analysis, we have come to the conclusion that changes in the VAT rate affect the tax burden on citizens but they are not the only factor affecting the share of VAT in salaries.